

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ 2011

ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА И ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА

ИЗВЕШТАЈ ЗА НАПРЕДОКОТ ВО 2011 ГОДИНА

ФООМ успешно напредуваше во поглед на постигнување на целите утврдени во рамките на единствениот приоритет дефиниран во Стратегијата на Програмата за реформа на јавната администрација и локалната самоуправа за периодот 2011-2012 година; а тоа е забрзување на процесот на пристапување на Македонија во ЕУ. Генерално, во првата година од оваа стратешка рамка, ФООМ работеше ефективно и во согласност со дефинираниот план за имплементација, со што ги исполни целите на Програмата предвидени за 2011 година.

1) Со својот уникатен придонес во **следењето на процесот на пристапување во ЕУ и преку застапување за забрзување на овој процес**, ФООМ останува еден од ретките фактори во земјата посветени на одржување на процесот на пристапување во ЕУ и на промоција на вредностите на ЕУ. *Извештаите од следењето на процесот на пристапување на Македонија во ЕУ* и брифовите за применети политики претставуваат вреден извор на информации за пратениците, граѓанското општество и за медиумите, во насока на оценување на сообразноста на владините политики и практики со приоритетите од *Пристапното партнерство* и за застапување европската интеграција повторно да стане главен приоритет на земјата. Јавните настани и дебати организирани за да се дискутира за предизвиците на европската интеграција се важен форум на кој граѓанското општество, новинарите и меѓународната заедница можат да ги презентираат своите ставови за потребата ЕУ агендата повторно да се врати во фокусот. Во својот *Извештај за напредокот на Република Македонија за 2011 година*, Европската комисија интегрираше голем дел од наодите од извештаите од следењето на процесот на пристапување, како и друг вид инпути од ФООМ, обезбедени во рамките на формалниот процес на консултации на ЕК со граѓанското општество. ФООМ, исто така, дава свои придонеси и во процесот на програмирање на финансиската помош од ЕУ, и оттука, Фондацијата останува признаен важен чинител и креатор на јавното мислење во областа на европската интеграција.

Резултати:

- Четири квартални извештаи¹ од следењето на процесот на пристапување на Македонија во ЕУ се доставени до: Парламентот, Владата, Мисијата на ЕУ во Скопје, граѓанското општество и медиумите;
- Подготвен е документот *Реформите во црвено*,² компаративна анализа на извештаите за напредокот на Македонија за периодот 2008-2011 година, и тој служеше како основа за информирана дебата во однос на позицијата на земјата во процесот на интеграција во ЕУ;
- Националната конференција *МК vs. ЕУ или МК@ЕУ*, на која присуствуваа повеќе од 100 политичари, експерти, претставници од амбасадите, граѓанското општество и медиумите, придонесе за зголемена дебата за предизвиците со кои се соочува земјата на патот кон ЕУ;

¹ Види [Преродбата ги јаде своите чеда – Осми извештај од следењето на процесот на пристапување на Македонија во ЕУ](#); [Рибарски приказни – Деветти извештај од следењето на процесот на пристапување на Македонија во ЕУ](#); [„ТЕШКОТО“ од ЕУ – Десетти извештај од следењето на процесот на пристапување на Македонија во ЕУ](#) и [Еуфорија за Еуфобија](#) – Единаесетти извештај од следењето на процесот на пристапување на Македонија во ЕУ

² Види на: <http://soros.org.mk/dokumenti/pub-reformite-vo-crveno-web.pdf>

- До Европската комисија во Брисел се доставени согледувања за напредокот во спроведувањето на реформите поврзани со интеграцијата во ЕУ, и тоа, како дел од формалниот процес на консултации со граѓанското општество;
- Подготвени и дистрибуирани се два брифа³ за применета политика, со наслови „Ветувања, ветувања...“ и „Пристапувањето во ЕУ и сиромаштијата во Македонија“, и истите се застапуваат за пристапувањето во ЕУ како алатка за стабилност и за безбедност и како инструмент за надминување на сиромаштијата;
- Подготвена е ажурираната верзија на *Водичот МК@ЕУ*, чија намена е да им помогне на новинарите, невладините организации, студентите и на пратениците подобро да го разберат и да го следат процесот на пристапување во ЕУ;
- Обучени се 24 пратеници, 14 професори од средни училишта и 27 средношколци за прашања поврзани со ЕУ и за процесот на пристапување на Македонија;
- Организирани се две регионални трибини со наслов *Каде се европските пари?!*, во Прилеп и во Битола, на кои присуствуваа повеќе од 250 претставници на локалните власти, граѓанското општество и на медиумите. На овие трибини се дискутираше за предизвиците поврзани со програмирањето и со капацитетите за апсорпција на ЕУ фондовите.

2) На крајот од 2011 година започнаа подготвителните активности за формирање преговарачки тимови во сенка, кои ќе дадат придонес во пристапните преговори со ЕУ. *Институтот за европска политика* и *Македонскиот центар за европско образование* работеа на развојот и на подготовката на програмата и на материјалите за обука. Почетокот на активностите за градење капацитети насочени кон формирање четири тимови составени од претставници на граѓанското општество, во областите: вработување и социјална политика, судство и темелни права, политика на конкуренција и заштита на потрошувачите и јавно здравство, е одложен за почетокот на 2012 година.

3) Мониторингот на реализацијата на надлежностите на општините во областите: образование, урбанизам, фискална децентрализација и локален економски развој во периодот 2008-2010 година, обезбеди важни информации за застапување за ефикасен процес на децентрализација и подобрување на испораката на општинските услуги. Извештаите од мониторингот на процесот на децентрализација покажаа дека и покрај незначителниот напредок на општините во остварувањето на нивните надлежности, сè уште се потребни значителни напори на локално и на централно ниво за да се обезбеди поттик за поефикасен процес на децентрализација. Наодите и препораките дадени во извештаите од мониторингот на процесот на децентрализација и во брифовите за применета политика⁴ беа прифатени од општинските функционери и од граѓаните како веродостоен извор на информации во процесот на креирање политики и застапување за промени. *Истражувањето за задоволството на граѓаните од општинските услуги*⁵ укажа на фактот дека треба поангажирано да се работи на остварување на приоритетите на локалните власти за да се подобрат услугите што општините⁶ вклучени во проектот ги испорачуваат за своите граѓани.

³ [Ветувања, ветувања... и Пристапувањето во ЕУ и сиромаштијата во Македонија.](#)

⁴ Види [Децентрализација во Република Македонија: Забавена или заборавена](#) и [Централизирана \(фискална\) децентрализација.](#)

⁵ Види на: <http://soros.org.mk/default.asp?lang=mak&menuid=2061>.

⁶ Боговиње, Дебар, Гостивар, Илинден, Карпош, Куманово, Неготино, Охрид, Струмица, Старо Нагоричане, Тетово и Велес

Резултати:

- Подготвени се три мониторинг извештаи⁷ во кои се анализираат напредокот постигнат во рамките на процесот на децентрализација и перформансите на општините во областите: образование, урбанизам, локален економски развој и фискална децентрализација за периодот 2008-2010 година, и тие се претставени пред граѓаните и пред општинските службеници од 12-те партнерски општини;
- Организирана е работилница на која учествуваа 30 претставници од сите партнерски општини и на која се дискутираше за наодите од извештаите;
- Одржана е национална конференција на која присуствуваа повеќе од 100 претставници од локалните власти, граѓанското општество и од медиумите и експерти, чија цел беше да се поттикне јавна дебата за спроведувањето на процесот на децентрализација и да се понудат можности за подобрување;
- Објавени и дистрибуирани се два брифа за применета политика: „Децентрализација во Република Македонија: Забавена или заборавена“ и „Централизирана (фискална) децентрализација“;
- Подготвени и промовирани се истражувања за задоволството на граѓаните од општинските услуги во сите 12 партнерски општини;
- Подготвен и дистрибуиран е компаративен извештај за задоволството на граѓаните од општинските услуги.

4) ФООМ придонесе за **зголемување на притисокот на јавноста за транспарентно трошење на централната и на локалната власт**, преку презентација и преку дебата за анализата и за наодите од кварталните извештаи⁸ од мониторингот на 160 постапки за јавни набавки на годишно ниво и споредбата на цените според кои различни јавни институции набавиле исти производи, услуги или работи, како дел од т.н. Индекси на рационалност.⁹ Капацитетот и интересот на медиумите за следење и за известување за состојбите во јавните набавки значително се зголемија, со што се зголеми и јавната свест за слабостите во трошењето на јавните пари и за потребата за подобрување на системот на јавни набавки. Наодите од мониторинг извештаите беа цитирани во Извештајот на ЕК за напредокот на Република Македонија. Резултатите од мониторингот покажаа недоволна транспарентност и отчетност на државните институции во трошењето за јавни набавки, големи разлики во цените според кои јавните институции набавуваат стоки и услуги, како и широк простор за злоупотреби и за корупција. Наодите редовно беа доставувани до медиумите и до засегнатите страни и добија голема медиумска покриеност. Предлогот за измени и дополнување на Законот за јавни набавки беше доставен до Владата, Бирото за јавни набавки, Парламентот и до Мисијата на ЕУ во Скопје, и истиот се залага за подобрување на системот на јавни набавки.

- Подготвени се четири квартални извештаи за мониторингот на 120 постапки за јавни набавки и тие служат како корисен извор на информации за медиумите, граѓанското општество и за релевантните институции;

⁷ Види [Извештај за мониторингот на процесот на децентрализација: Перформанс на општините во Република Македонија 2008-2009](#); [Напредок или застој: Извештај за мониторингот на процесот на децентрализација во областите локални финансии, образование и урбанизам за 2010 година](#) и [Реалност или \(само\) општинска надлежност?: Мониторинг на децентрализацијата на локалниот економски развој во РМ.](#)

⁸ Види [Осми извештај за мониторинг](#); [Деветти извештај за мониторинг](#); [Десетти извештај за мониторинг](#) и [Единаесетти извештај за мониторинг](#) на спроведувањето на јавните набавки.

⁹ Види [Индекси на рационалност 1 и 2.](#)

- Подготвени се два *Индекса на рационалност* со кои се споредуваат цените според кои различни јавни институции набавиле исти производи, услуги или работи, и тие служат како корисен извор на информации за медиумите, граѓанското општество и за релевантните институции;
- Подготвен е бриф за применета политика, *Спречување злоупотреби во јавните набавки*, во кој се предлагаат измени и дополнувања на Законот за јавни набавки, и тој е доставен до Владата и до пратениците.
- Подготвени се 45 предлози за подобрување на системот на јавни набавки и тие се доставени до Собранието, а нивна цел е измена и дополнување на Законот за јавни набавки. Шест од овие предлози беа усвоени и вградени во новиот Закон донесен кон крајот на декември 2011 година.

Буџет: Потрошени се **18.049.024 МКД** за спроведување на проекти од приоритетните области на Програмата.

Партнери: Македонски центар за европско образование (МЦЕТ), Скопје; Институт за европска политика, Берлин; Центар за граѓански комуникации (ЦГК), Скопје; Центар за развој на локална демократија, Скопје.

ПРАВНА ПРОГРАМА

ИЗВЕШТАЈ ЗА НАПРЕДОКОТ ВО 2011 ГОДИНА

Правната програма е посветена на промовирање транспарентност и отчетност на институциите; почитување на човековите права и поддржување на реформите во правниот систем на Република Македонија.

Транспарентност и отчетност

Цел: да се обезбеди транспарентност и отчетност преку поддршка на стратешкото застапување чија цел е намалување на просторот за коруптивни дејства во областа на финансирање на политичките партии, и е насочено кон зголемување на пристапот до информации од јавен карактер.

Како дел од проектот, во 2011 година, група адвокати при Македонското здружение на младите правници (МЗМП), обучени од домашни и од странски експерти за правото на слободен пристап до информации, поднесе вкупно 120 жалби и 78 тужби за остварување на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер. ФООМ поднесе 814 барања за слободен пристап до информации за да добие одговори од институциите на државата, кои и беа потребни за креирање јавни политики и за реализација на програмските области, а се однесуваат на следниве тематски сфери: финансирање на политичките партии, приближување на македонското законодавство со законодавството на ЕУ, вработувања во администрацијата и спречување на дискриминацијата.

Дополнително, во соработка со Транспарентност Македонија (ТМ), беа публикувани два извештаја со анализа на состојбата во врска со транспарентноста во финансирање на политичките партии, за чијашто цел беа поднесени 256 барања до 55 политички партии запишани во Регистарот на политички партии и до институциите задолжени за надзор врз финансирањето на политичките партии. Извештаите беа публикувани и промовирани пред заинтересираната јавност (за повеќе информации, види на:

http://www.soros.org.mk/dokumenti/TM_IZVESTAJ_mk_WEB.pdf). ФООМ подготви извештај со анализа на примената на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер во полето на финансирањето на политичките партии.

За да се подигне јавната свест за правото на слободен пристап, но и за да се изградат капацитетите на Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер, ФООМ - во соработка со Комисијата - организираше 10 обуки за граѓаните, здруженијата, како и за службените лица вработени во институциите кои се иматели на информации од јавен карактер, кои директно учествуваат во спроведувањето на Законот. Обуките беа спроведени во: Велес, Штип, Кичево, Дебар, Ресен, Струга, Струмица, Гевгелија, Кратово и Делчево.

Понатаму, ФООМ ангажираше двајца домашни експерти кои учествуваа во подготовката на Коментар на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, кој се однесува на последните измени на Законот од 2010 година. ФООМ го публикуваше и го дистрибуираше Коментарот на Законот до 700 иматели на информации за да им помогне да ги применат одредбите. Коментарот на Законот е достапен и за граѓаните и за здруженијата, и се очекува да ги поттикне да бараат остварување на нивното право на пристап до информациите што ги креираат властите. Во публикацијата, на македонски јазик се преведени и додадени Конвенцијата на Советот на Европа за пристап до јавни документи, која Република Македонија ја има потпишано, како и Општиот коментар бр.34 на Комитетот за човекови права при Обединетите нации за членот 19: Слобода на мислење и изразување од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права.

ФООМ поведе иницијатива пред Министерството за правда на РМ и пред Министерството за надворешни работи на РМ да ја подготват ратификацијата на Конвенцијата на Советот на Европа за пристап до јавни документи. Барањето за ратификација на Конвенцијата е во согласност со заложбите на Владата преземени во рамките на иницијативата Партнерство на отворени влади (Open Government Partnership).

Традиционално и по седми пат, во 2011 година, ФООМ го одбележа 28 септември, Меѓународниот ден на слободен пристап до информации (Right to Know Day), овој пат, во соработка со: МЗМП, ТМ, Фондацијата Метаморфозис, Младинскиот образовен форум и Цивил - Центар за слобода. Беше закупен простор во електронските и во печатените медиуми (Фокус, Плусинфо, SkyMk, On.net, Идвиди, Dobrarabota.mk, Окно, Глобус, ГЕМ и Радио МОФ) за промоција на веб-страницата www.spinfo.org.mk, која претставува нова алатка што ќе им овозможи на граѓаните, новинарите и на сите заинтересирани да се запознаат со начинот на кој се поднесуваат барања за слободен пристап до информациите, но и да ги споредат искуствата од користењето на ова право во повеќе од 3000 предмети. Исто така, учествувавме со специјално подготвен клип во спотот за одбележување на овој ден на меѓународно ниво изработен од страна на FOIA Net (мрежа на организации и активисти што работат на унапредување на правото на слободен пристап).

Во 2011 година, на бесплатната телефонска линија 0800 44 222 беа регистрирани околу 20 јавувања од граѓани. Од една страна, таа им помага на граѓаните, а од друга страна, преку неа се обезбедуваат информации за различната имплементација на Законот од страна на имателите на информации со кои граѓаните се соочуваат.

Апроксимација на законодавството

Цел: да се поддржи транспарентен процес на приближување на домашното законодавство со законодавството на ЕУ, преку информирање и преку вклучување на граѓанскиот сектор, и следење на новоусвоеното законодавство.

Во 2011 година, потпрограмата достави до Собранието на РМ анализи за следниве нацрт-закопи: (1) [Закон за прекршоци](#); (2) [Закон за определување дополнителен услов за вршење јавна функција \(Закон за лустрација\)](#); (3) [Закон за еднакви можности на жените и на мажите](#); (4) [Закон за општа управна постапка и импликациите што ги имаа измените на овој закон врз 60-тина предлог-закопи](#); (5) [Закон за финансирање на политичките партии](#) и (6) [Закон за бесплатна правна помош](#). Со оглед на тоа дека не беше прифатен ниту еден од предлозите на ФООМ за измена на предлог-законот за лустрација, во март 2011 година, потпрограмата подготви и поднесе [иницијатива за испитување на уставноста на Законот за лустрација](#).

Дополнително, претставници на ФООМ учествуваа во работата на работните тела на Собранието и ги презентираа коментарите на Законот за лустрација и на Законот за еднакви можности на жените и на мажите.

Со анализата на **предлог-законот за општа управна постапка** беше упатена критика на реформата наречена „администрацијата не молчи“, која не гарантира одговор од институциите и со која се воведува нов административен лавиринт за граѓанинот. Дополнително, заради запознавање на јавноста со сложената и штетна реформа предложена од страна на Владата, беше објавен [шематски приказ Лавиринт на постапката „администрацијата не молчи“](#) во неделниците *Фокус* и *Глобус* и во дневните весници *Шпиц* и *Време*.

Во 2011 година, потпрограмата започна со изготвување темелни правни анализи за да изврши проценка за тоа колку соодветно се спроведуваат некои од клучните реформски закони, кои беа донесени заради приближување на домашното законодавство со законодавството на ЕУ. Па така, во 2011 година, во рамките на едицијата „Примената на законите под лупа“, беа издадени анализите: „Повеќе труд за подобар суд – судска заштита на човековите права во управен спор“; „Прекршочен орган – позитивна реформа?“ и „Извештај во сенка за Комисија во сенка – Извештај за работата на Комисијата за заштита од дискриминација во првата година од нејзиното постоење“.

Анализата, која ќе се промовира во претстојниот период, се однесува на првата година од работењето на Одделението за имплементација на националниот механизам за превенција од тортура, при канцеларијата на Народниот правобранител. Оваа анализа се подготвува во соработка со Хелсиншкиот комитет за човекови права на РМ. Со оглед на тоа дека Управата за спроведување санкции не дозволува пристап на невладините организации во казненопоправните домови, анализата ќе се фокусира на останатите институции од затворен тип каде треба да се спроведуваат механизмите за превенција од тортура (психијатриски установи, полициски станици, прифатни центри за азиланти итн.).

Понатаму, во соработка со Центарот за човекови права и разрешување конфликти, беше изготвена анализа на домашното законодавство во областите: вработување, здравство, образование и право, заради проценка на подготвеноста за ратификација на Конвенцијата за правата на лицата со посебни потреби. Анализата содржи низа воочени недоследности на домашното законодавство во поглед на Конвенцијата, кои, со оглед на тоа дека РМ веќе е договорна страна кон Конвенцијата, ќе мора да бидат усогласени со стандардите што ги наметнува Конвенцијата. [Анализата „Невидливи за општеството“](#) беше промовирана на 25 ноември 2011 година, во присуство на член на Комитетот за правата на лицата со попречености при ООН и на претставници од центрите за социјална работа, дневните центри

за лицата со инвалидност и од сите домашни организации што работат на заштита на правата на лицата со попречености.

Во мај 2011 година, вработените во ФООМ ја поминаа основната обука за човековите права, која ја спроведе Силва Пешиќ, офицер за човековите права при канцеларијата на ООН во РМ. Основните акти на ООН и механизмите за заштита на човековите права беа во фокусот на обуката. Понатаму, во текот на јуни 2011 година, вработените од правната програма на ФООМ поминаа напредна обука за правата на лицата со попречености и за механизмите за заштита на човековите права во рамките на ООН.

Поддршка на човековите права

Цел: да се подобри заштитата на човековите права, преку следење на спроведувањето на нововведените механизми за заштита на човековите права, и преку утврдување на слабостите во нивното спроведување.

А) Во првата компонента на потпрограмата за заштита и за спречување на дискриминација беа спроведени следниве активности: 1) застапување на предмети пред Комисијата за заштита од дискриминација; 2) градење заедничка стратегија за застапување во случаи на дискриминација, во рамките на воспоставената мрежа на невладини организации; 3) континуирано набљудување на првата година од формирањето на Комисијата за заштита од дискриминација и 4) подготовка на прирачник за правните практичари со релевантна практика од Европскиот суд за човекови права и од Европскиот суд на правдата.

Во 2011 година беа одржани редовни средби на осумте членки на мрежата невладини организации, кои работат на градење заедничка стратегија за застапување во наводните случаи на дискриминација што беа доставувани до Комисијата за заштита од дискриминација. Во 2011 година пред Комисијата беа поведени четири постапки, а беше усвоена само една. Претставката во која беше утврдена дискриминација е од особено значење, со оглед на тоа дека се однесува на сексуалната ориентација како основа за дискриминација. Според одговорот добиен од Комисијата, две од поднесените претставки беа одбиени поради ненавремено започнување на постапката. Сè уште се чека одговор од Комисијата за една од претставките, и покрај тоа што рокот за донесување препорака е истечен.

Барања за слободен пристап беа доставувани до Комисијата за заштита од дискриминација во текот на целата година. Во рамките на 72-те барања доставени до Комисијата, се бараа информации од сите аспекти на работењето на ова тело. Добиените одговори беа искористени за изработка на „Извештајот во сенка“ за работењето на Комисијата за заштита од дискриминација и, воопшто, за начинот на кој се спроведува Законот во првата година од неговата имплементација. Извештајот ќе биде промовиран по доставувањето на годишниот извештај за работа од страна на Комисијата за заштита од дискриминација до Собранието на РМ.

Заради понатамошно промовирање на правото на еднаквост, беше преведен Прирачникот на за европско право за недискриминација на Агенција на ЕУ за фундаментални права (European Union Agency for Fundamental Rights). Прирачникот, кој претставува сублимат на водечките случаи на Европскиот суд за човекови права и на Европскиот суд на правдата, е наменет за правните практичари од државите-членки на ЕУ и од државите-членки на Советот на Европа.

Б) Во втората компонента на потпрограмата за следење на имплементацијата на Законот за бесплатна правна помош беа спроведени следниве активности: 1) следење на имплементацијата на Законот за бесплатна правна помош; 2) следење на судските случаи во кои е одобрена бесплатна правна помош; 3) поддршка и градење на капацитетите на

здруженијата, за да добијат овластување за претходна правна помош; 4) обезбедување правна помош на одбиените баратели на бесплатна правна помош; и 5) подигнување на свеста за правото на бесплатна правна помош.

Во 2011 година, во соработка со шесте партнерски организации, беше креирана методологијата за следење на имплементацијата на Законот за бесплатна правна помош. Меѓу другото, беа поднесени вкупно 35 барања за слободен пристап до информациите што се однесуваат на: бројот на поднесени, одобрени и одбиени барања за бесплатна правна помош; буџетираниите и потрошените средства за системот на бесплатна правна помош; копиите од решенијата со кои се одобрува бесплатната правна помош; копиите од решенијата со кои се одбива бесплатната правна помош; причините поради кои се одбиени барањата за бесплатна правна помош; листата на адвокати, кои имаат добиено предмет во кој е одобрена бесплатна правна помош; висината на средствата исплатени на адвокатите за давање бесплатна правна помош. Подготвен е и [извештај што содржи анализа на Законот за бесплатна правна помош](#), неговите слабости и ограничената примена врз мал број граѓани на кои им е потребна бесплатна правна помош.

Беше воспоставена соработка со судовите и со адвокатите, кои имаат предмети во кои е одобрена бесплатна правна помош. Обучени набљудувачи, во соработка со МЗМП, ги следеа 22 предмета во кои е одобрена бесплатна правна помош, односно мониторинзите беа присутни на 43 рочишта. Дополнително, за адвокатите од Регистарот на адвокатите овластени за бесплатна правна помош, ФООМ, во соработка со МЗМП, со домашни и со меѓународни експерти, организираше обука за системот на бесплатна правна помош. ФООМ и МЗМП обезбедуваат судска заштита за 7 одбиени баратели на бесплатна правна помош.

Заради градење на капацитетите и поддршка на здруженијата, кои ќе бидат овластени и запишани во Регистарот за давање бесплатна правна помош при Министерството за правда на РМ, ФООМ воспостави соработка со шест здруженија, за кои оддели средства и ангажираше правници со положен правосуден испит. Четири здруженија добија овластување од Министерството за правда на РМ, и во втората половина на 2011 година, тие обезбедија претходна правна помош за околу 900 граѓани.

Со цел здруженијата кои имаат искуство во давање правна помош да се запознаат со можностите што ги нуди Законот за бесплатна правна помош, ФООМ и МЗМП организираа три регионални средби во: Штип, Битола и Скопје. На овие средби присуствуваа вкупно 26 здруженија. Воспоставена беше бесплатна телефонска линија за граѓаните за користење на правото на бесплатна правна помош. Во 2011 година, преку телефонската линија 088 44 222, беше обезбеден правен совет за 66 граѓани. Заради поголема промоција на бесплатната телефонска линија, ФООМ, преку партнерските организации, подготви и дистрибуираше 4100 летоци на македонски, на албански и на ромски јазик. Дополнително, на веб-страницата на МЗМП и на ФООМ беше поставена реклама за промоција на бесплатната телефонска линија.

Партнери: Транспарентност Македонија; Македонското здружение на млади правници (МЗМП), Националниот ромски центар (НРЦ), Куманово; Младинскиот културен центар (МКЦ), Битола; РОМА С.О.С., Прилеп; Избор, Струмица и Едукативно-хуманитарната организација (ЕХО), Штип; Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија; ХЕРА; Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените во Република Македонија (ЕСЕ); ХОПС – опции за здрав живот; Коалицијата сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници и Републичкиот центар за поддршка на лицата со интелектуална попреченост, ПОРАКА, Скопје; Центар за човекови права и разрешување конфликти и Македонскиот хелсиншки комитет за човекови права.

Буџет: Потрошени се **14.818.530 МКД** за спроведување на проекти од приоритетните области на Програмата.

ПРОГРАМА ЗА МЕДИУМИ

ИЗВЕШТАЈ ЗА НАПРЕДОКОТ ВО 2011 ГОДИНА

Во текот на 2011 година, ФООМ постигна значаен прогрес во остварувањето на целите во Програмата за медиуми планирани и зацртани со стратегијата за изминатиот период. Повеќето од планираните активности беа имплементирани во партнерство со традиционалните партнери на Програмата од невладиниот сектор.

ФООМ постигна напредок во нејзините напори за промоција на вредностите од ЕУ и подобрувањето на јавните дебати за прашањата на ЕУ преку: ко-продукција на ТВ магазин посветен на европските вредности и со градење на новинарските капацитети да ги поренуваат прашањата врзани за европската интеграција на земјата. ФООМ преку проектот „Новинари практиканти за ЕУ“ продолжи со поддршката и со обуките на седумте млади новинари ангажирани во радиодифузните и печатените медиуми. Копродукцијата со ТВ Алфа за магазинот „Европа сега“ продолжи и во текот на 2011 година. Секое издание на ТВ магазинот беше посветен на одредена тема врзана за ЕУ со учество на релевантни домашни и странски политичари и експерти и со релевантните институции од Брисел и други членки на ЕУ. Магазинот понуди компаративна анализа по одредено општествено прашање во земјите членки на ЕУ и во Македонија. ФООМ ги покри трошоците за следење на информативните содржини на медиумите¹⁰ кои се однесуваат на евроинтегративните процеси земјата, НАТО, спорот за името со Грција и други општествени битни прашања во Македонија.

Резултати:

- Подготвени и објавени 60 теми месечно посветени на ЕУ и НАТО од страна на во радиодифузните и печатените медиуми;
- Магазинот „Европа сега“ се позиционира меѓу трите најгледани информативни магазински програми согласно рејтинг листите од агенциите за мерење на медиумската публика;
- Беа изготвени и дистрибуирани 8 извештаи од извршениот квалитативен мониторинг на медиумите за нивното известување на теми ЕУ и НАТО до 80 релевантни домашни и меѓународни инситутции;
- Беа објавени вкупно 30 медиумски прилози посветени на резултатите од следењето на медиумите;
- На одржаните 3 јавни дебати во три различни града во внатрешноста на земјата беа присутни вкупно 85 учесници.

Значаен напредок беше остварен во областа за застапување за соодветна регулаторна рамка за медиумите и за следењето на имплементацијата на законодавството во согласност со меѓународните стандарди. Главните активности беа фокусирани во 3 сфери и тоа: 1) изборниот процес и актите поврзани со медиумското покривање на изборите; анализа на актуелната легислатива поврзана со медиумите со посебен осврт на не-медиумското законодавство употребено како алатка за притисок врз медиумите и 3) градење на домашни и меѓународни лоби мрежи на организации кои ќе се залагаат за слобода на медиумите.

¹⁰ Беа анализирани централните информативни програми на телевизиите: МТВ1, А1 (до нејзиното затворање), Сител, Телма, Канал 5, Алфа, 24Вести и Алсат-М. Беа анализирани текстови весниците: Дневник, Утрински весник, Вест, Нова Македонија, Вечер, Време и Шпиц (до нивното затворање) и дневен Фокус (од неговото појавување).

Резултати:

- Подготвена е анализата на законската рамка за регулирање на медиумската сфера која ќе биде дистрибуирана и јавно дискутирана во моментот на дебата за најавениот нов Предлог-закон за медиуми;
- Беше дополнет „Правилникот за политичка презентација пред почетокот на изборната кампања“ и интервенциите во дел од клаузулите кои беа ограничување на слободата на изразување беа прифатени од страна на Советот за радиодифузија;
- Беше изготвен водич за локалните изборни комисии кои пак го уредуваа начинот на кој медиумите и новинарите би пристапувале до нив и би ги користеле податоците од нивните веб-сајтовите со содржини за текот на изборниот процес;
- Беше изготвен извештај за состојбите во сферата на слободата на изразување и истиот беше дистрибуиран до сите релевантни домашни и меѓународни институции;
- Беше изготвен извештај од следењето на судските процеси против новинарите тужени за кривичното дело клевета и навреда изразување и истиот беше дистрибуиран до сите релевантни домашни и меѓународни институции;
- Беше подготвен информативен документ за состојбата со медиумските слободи кој, потпишан од 17 домашни и странски организации, беше доставен до Европската комисија во Брисел.

Земајќи го в предвид медиумскиот контекст, ФООМ го прошири сетот на активности, а со цел да се обезбеди разновидноста на јавното мислење кај Интернет медиумите и да се подобрат вештините на медиумските професионалци за работа на медиуми на Интернет

Резултати:

- Три нови дневно-информативни портали на македонски јазик се појавија на македонскиот Интернет простор и се започнаа технички подготовки за дневно-информативен портал на албански јазик;
- Збогатени и унапредени се содржините на два неделни интернет магазини
- Бројот на посети и читања од различни Интернет посетители достигна повеќе од 35 илјади дневно кај порталите на македонски јазик
- Обучени се над 30 млади новинари за продукција на мултимедијални содржини на Интернет и за работа на „он-лајн“ новинарство

Партнери: Центар за развој на медиуми (ЦРМ); НВО Инфоцентар; Македонски центар за европско образование (МЦЕО); Коалицијата „Сите за правично судење“ и Фондацијата „Метаморфозис“

Донатори: Мрежната програма за медиуми од Лондон

Буџет: Потрошени се **18.059.634 МКД** за спроведување на проекти од приоритетните области на Програмата.

ПРОГРАМА ЗА ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО

ИЗВЕШТАЈ ЗА НАПРЕДОКОТ ВО 2011 ГОДИНА

Во првата година од спроведувањето на Стратегијата за 2011-2012 година, Програмата за граѓанско општество на ФООМ напредуваше во остварувањето на целите поставени во рамките на програмските приоритети: зајакнување на граѓанското општество, промовирање на интеркултурализмот и развој на локалната демократија.

ФООМ значително придонесе за поттикнување на граѓанскиот активизам, како одговор на недемократските политики и практики, и за реafirмирање на вредностите на отвореното општество, преку постојани напори за општествено застапување и преку јавно изразување критички ставови. ФООМ продолжи да ги поддржува движењето Граѓани за европска Македонија (ГЕМ) и други неформални групи и невладини организации, кои се критички ориентирани кон автократскиот режим и кои имаат способност да ја стимулираат демократската свест на граѓаните. ГЕМ го охрабруваше јавното изразување на загриженоста на граѓаните за ситуацијата во земјата, преку: дебати, манифести и општествено застапување за суштински прашања (човекови права, медиуми, политички притисоци и насилство, корупција и криминал). ГЕМ-клубот, во кој се одржуваа активности на голем број граѓански организации и неформални групи, овозможи простор за размена на ставови и јавно изразување на критичко мислење и за промовирање на вредностите на отвореното општество. Слободата на изразување беше поддржана преку обезбедување правна помош за интелектуалци, новинари и за граѓански активисти, кои беа изложени на напади, клевети и на говор на омраза од страна на провладините медиуми и на владините претставници. Јавните настани одржани низ целата земја пред предвремениите парламентарни избори, мониторингот на владините политики и практики и на медиумската кампања ги мотивираа граѓаните да се спротивстават на апатијата и на стравот и да го остварат своето право на глас, што придонесе за зголемување на излезноста на гласачите за 7%.

Резултати:

- Движењето ГЕМ предизвика огромен интерес кај јавноста (5376 поддржувачи, 254 објави во медиумите, 2538 месечни посети на веб-страницата на ГЕМ);
- На 26 јавни дебати ширум земјата, со вкупно 3135 учесници, ГЕМ го стимулираше јавното изразување на загриженоста на граѓаните за состојбите и за перспективите во земјата. Манифестот на ГЕМ „Овој пат нема да поминете!“, објавен во дневните весници и поделен на учесниците во дебатите, како и колумните на иницијаторите на ГЕМ во медиумите, го поттикнаа критичкото мислење за политиките и за практиките на Владата;
- Второто издание на стрипот „Пецко“, налепниците и беџовите со слоганот „Гласај и ти!“, „Црната книга“ (документирање на говорот на омразата во медиумите), летоците „ГЕМ препорачува“ и други материјали, кои поттикнаа дебата, беа објавени и широко дистрибуирани на настаните организирани од ГЕМ;
- ГЕМ-клубот обезбеди алтернативен простор за: 51 невладина организација, поединци, неформални групи и амбасади, што организираа 207 јавни настани (дебати, промоции, проекции, изложби, конференции за печат, обуки, состаноци), со 4845 учесници. Дел од темите на овие настани беа: толеранција меѓу студентите, превенција од оружје

меѓу младите, сексуални и здравствени права на маргинализираните групи, родова еднаквост, лекување на корисниците на дроги, социјална инклузија, имунизација на Ромите, прашања на идентитетот, критички пристап кон претставувањето на историјата, отворени институции, иднината на земјата, граѓански активизам, реформи на институциите, заблуди и вистини за ЕУ;

- ФООМ го поддржа одржувањето на порталот www.okno.mk што содржи критички статии за урбаната култура и политика, како и реакции на невладини организации или неформални групи за актуелни и важни прашања (женски невладини организации против тортура и нечовечко однесување кон политички затвореници, младинското движење против полициската бруталност, Зелената коалиција против Топилницата, борбата против фашизмот);
- Во 14 случаи на клевета беше обезбедена правна помош за заштита на слободата на изразување;
- Кампањата за зголемување на излезноста на изборите, поддржана од 30 невладини организации, се состоеше од: 5 различни слогани објавени во весниците, видеоспот, билборди, летоци, беџови, постери, пенкала;
- Сеопфатниот мониторинг на политиките и на практиките на Владата, што го спроведе ФООМ во период од 14 недели пред изборите, беше објавен во 4 огласи во весниците;
- Настаните во 10 градови и онлајн кампањата „Гласам“ обезбедија директна комуникација и интеракција со повеќе од 30.000 граѓани. За само 30 дена, повеќе од 20.000 корисници се приклучија на групата „Гласам“ на Фејсбук или ја посетија веб-страницата (www.glasam.org и <http://facebook.com/glasam>). На отворениот конкурс објавен во рамки на кампањата, се пријавија 96 автори со 171 плакати и 27 автори со 30 видеоклипови.

ФООМ напредуваше во поттикнувањето на интеркултурно разбирање и соработка, како предуслов за толерантно општество, обезбедувајќи единствен простор за дијалог и за отворање дебата за чувствителни прашања. За да се надминат поделбите во општеството и за да се отвори дебата, се преведуваа книги за македонската историја и за идентитетот на етничките Македонци и Албанци од истакнати странски автори. Јавно беа дискутирани прашања, кои промовираат толеранција и разбирање и кои се значајни за градење инклузивно општество (улогата и позицијата на етничките малцинства, бариерите со кои се среќаваат жените, родовата анализа, правата на маргинализираните групи, мешањата на култури и идентитети, критичкиот пристап кон толкувањето на историјата). Беа поддржани мултикултурни иницијативи кои ги стимулираат интеркултурниот дијалог и соработка (настапи на ромски артисти, развој на професионалните капацитети на младите Роми и поддршка на културни настани, кои промовираат мултиетнички и мултикултурни вредности). Продолжи и поддршката на Центарот за современи уметности во напорите за ревитализација на културното наследство на помалите етнички и верски заедници во руралните области и за воспоставување регионални врски.

Резултати:

- Беа преведени (од англиски или француски на македонски јазик) и подготвени за печатење седум книги за македонската историја и за идентитетот на етничките Македонци и Албанци;

- Беа поддржани превод од отоманско турски на македонски јазик и печатење на две историски книги напишани пред повеќе од сто години од страна на отомански автори, кои ги опишуваат македонското прашање и историја за време на Отоманската Империја;
- Беа поддржани иницијативи на 3 граѓански организации (Стрип центар, Контрапункт и Уфук);
- По позитивниот прием од светските музички кругови на ЦД компилацијата „Шутка моето родно место“ на македонските рапери од ромско потекло, објавена од страна на ФООМ, се формираше група од оригиналниот студиски проект и беа обезбедени техничка и логистичка поддршка и професионална музичка опрема за пробите и за непрофитните настапи во: Македонија, Србија, Хрватска, Австрија, Данска и Унгарија;
- Културниот живот во руралните заедници беше оживеан од страна на Центарот за современи уметности, преку 50 културни активности, со 300 учесници и 15.000 посетители, и 40 филмски проекции со 2.500 учесници.

Со цел јакнење на локалната демократија преку активно граѓанско учество во процесите на донесување одлуки и преку развој на одговорна и отчетна локална власт, ФООМ продолжи со својата вклученост во програмата „Форуми во заедницата“, управувана и финансирана од Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC). Во јули 2011 година, SDC започна нов програмски циклус, кој ќе трае до крајот на 2014 година. Во 2011 година, ФООМ спроведе форуми во три општини: буџетски форуми во Гостивар и во Боговиње и проектен форум во Босилово. Граѓаните изразија огромен интерес да учествуваат во форумските сесии каде што сите заинтересирани страни разговараа за проблемите во заедницата, за идентификуваните приоритети и за развиените проектни идеи (проектен форум) или дискутираа за трошењето на општинскиот буџет и за планирањето на општинскиот буџет за 2012 година, кој ги вклучува приоритетите на граѓаните (буџетски форум). Учесниците на форумите во Боговиње и во Гостивар заеднички донесоа одлука за избор на проектите што ќе бидат финансирани од SDC и со општински средства. Беше развиен и нов модел на буџетски форум со поддршка (каде што општината организира форум со финансиска поддршка од SDC); модератори од ФООМ беа ангажирани во две од трите општини, за да обезбедат поддршка на општините.

Резултати:

- Во три општини, се одржаа 13 форумски сесии со стотина учесници на секоја сесија (44% од нив беа жени);
- Свеста на граѓаните и на локалните власти за вклучување на сите заинтересирани страни во процесот на донесување одлуки е зголемена преку заеднички развиените општински буџети за 2012 година во две општини и преку дискусии за проблемите во заедницата и за можните начини за нивно решавање;
- Два општински проекта (еден во Боговиње и еден во Гостивар) беа избрани со заедничка одлука и поддржани од програмскиот фонд, а четири проекти беа развиени од страна на учесниците на форумот во Босилово;
- Беа дадени 40 препораки на граѓаните за општинскиот буџет во Боговиње, а 19, во Гостивар.

Партнери: НВО Инфоцентар; Фондација Метаморфозис; Центар за развој на медиуми; Младински образовен форум; Центар за современа уметност; Младински културен центар, Битола; Регионален центар за одржлив развој, Гевгелија; Регионален центар за одржлив развој, Кратово; Центар за поддршка на заедницата, Ресен; Центар за развој на заедницата, Кичево; Здружение за развој и активизам „Аква“, Струга, Центар за одржлив развој на заедницата, Дебар; Центар за одржлив развој „Порта“, Струмица; Консалтинг за стратешки развој – единица за координација на форумите; општините Крушево, Босилово, Боговиње и Гостивар и Заедницата на единиците на локална самоуправа.

Донатор: Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC).

Буџет: Потрошени се **28.432.897 МКД** за спроведување на проекти од приоритетните области на Програмата.

ПРОГРАМА ЗА ИНФОРМАЦИИ

ИЗВЕШТАЈ ЗА НАПРЕДОКОТ ВО 2011 ГОДИНА

Блогирање за демократија

Проектот **Блогирање за демократија** се фокусира на понатамошно градење на капацитетите на активистите, кои веќе работат на одредена кауза во рамките на нивните заедници и на национално ниво, за да им се обезбедат вештини и алатки што ќе им овозможат да се поврзат меѓу себе и со општата популација. Благодарение на проектот, на јавноста ѝ беа ставени на располагање едукативни и технички ресурси со кои се зголемија можностите за онлајн активизам за членовите на НВО и за индивидуалните граѓани. Тој претставува продолжение на претходниот проект **Социјални медиуми за демократија**, во чии рамки беа спроведени обуки за повеќе од 60 активисти, беа развиени образовни ресурси, односно водичи и прирачници, а беше поставена и платформата за тематски групни блогови Kauza.mk.

- Континуирана техничка поддршка за корисниците на Kauza.mk, при одржување и при отворање нови тематски блогови, со вклучена промоција на активистички содржини од македонската блогосфера и/или вебсајтовите на НВО преку: социјалните медиуми, јавни настани и меѓународната мрежа за граѓанско новинарство *Глобал војсис*;
- Спроведување истражување/евалуација на сите достапни онлајн сервиси што овозможуваат активно граѓанско учество во Македонија, како и на ресурсите, обуките и сервисите развиени во оваа област, кои се достапни бесплатно на Интернет, за да се продолжи со оние активности од оваа област коишто се најнефективни, односно коишто најмногу одговараат на контекстот во Македонија;
- Во рамки на проектот, предвидени се одржување јавни дебати и други активности за подигнување на јавната свест за онлајн активизмот.

Активно граѓанско учество

Проектот **Активно граѓанско учество** претставува продолжение на активностите чија цел е зголемување на транспарентноста и на отчетноста на институциите на системот, преку нивното отворање за процесите на активно граѓанско учество преку градење на локалните капацитети

за формирање партнерства и мрежи за соработка со локални и национални институции во кои има политичка волја за вклучување на граѓаните во процесите на одлучување, како и преку обуки за невладините организации и за потенцијалните граѓани активисти.

Благодарение на проектот, граѓаните имаат можност да им се обратат на институциите и на општата јавност преку низа софистицирани, но истовремено, едноставни алатки што овозможуваат пренесување на нивните барања или задоволување на потребите за информирање. Техничкиот дел на проектот се базира на надградба и на усовршување на неколку воспоставени платформи и на обезбедување јакнење на капацитетот и поддршка за нивните корисници.

- Беа креирани *Курикулум за активно граѓанско учество* и прирачници за употреба на вики-технологијата, кои освен за потребите на проектот, му служат и на јавниот интерес и служат како алатки за поттикнување на збогатувањето на Википедија;
- Во рамки на платформата Вики.мк (wiki.mk), беа отворени три општински вики-портали за Скопје, Велес и Дебар, чии содржини се надополнуваат во соработка со локални НВО, чии капацитети беа зајакнати преку обуки. Беа одржани два циклуса од по три обуки – за основните тимови со 22 учесника и потоа, за уште 17 волонтери;
- Поправи.мк (popravi.mk) е сервис што им овозможува на граѓаните да помогнат во откривањето проблеми настанати на јавна површина. Со нивно споделување преку апликации за мобилни телефони или преку Интернет, граѓаните им помагаат на општините побрзо и поефикасно да ги решат. Во 2011 година, *Поправи.мк* беше целосно редизајниран, беа надоградени нови функции, како, на пример, зачувување податоци офлајн, кои потоа, кога се добива пристап на Интернет, може да се објават без да се биде на самото место, беше надоградена мобилната верзија за андроид а, исто така, беше додадена функција за посебни профили за општини;
- Заради прифаќање на сервисот *Поправи.мк* од страна на единиците на локалната самоуправа, како средство за интеракција со граѓаните, беа остварени информативни средби со одделни општини (2) и со ЗЕЛС (3). Во тек е подготовка на правната документација за формализирање на соработката со ЗЕЛС, како претставник на сите општини, и одделно, со општина Аеродром како пилот општина;
- Сервисот *Пиши.им* (pisi.im) нуди опција граѓаните да поставуваат прашања до своите избраници (градоначалници, општински советници и пратеници) преку електронска пошта. Преку транспарентен процес, се овозможува секој граѓанин да избере претставник на кој сака да му постави прашање, кое покрај тоа што ќе биде пратено до соодветниот претставник по е-пошта, ќе биде и објавено на вебсајтот. Поради технички проблеми со постоечкиот софтвер, во тек се префрлање на системот на најновата генерација соодветен слободен софтвер (alaveteli.org) и развој на апликација која ќе функционира во синергија со порталот за слободен пристап до информации од јавен карактер spinfo.org.mk;
- Континуирана промоција на сервисите и на ресурсите преку вебсајтови и преку социјалните медиуми Фејсбук и Твитер. За зголемување на видливоста на сервисите во рамките на граѓанското општество, *Поправи.мк* и *Пиши.им* беа претставени на регионалната средба „Граѓани на стража!“, одржана во Белград (6-7.12.2011.) и на меѓународната конференција Политичка одговорност и нови технологии (ПОИНТ), одржана во Сараево (16-18.2.2012.).

Иницијатива за отворени образовни ресурси

Општата цел на проектот е да се придонесе во развојот на критичко размислување и демократизација во Македонија, преку конструктивна употреба на нови технологии како алатки за зголемување на количеството и на квалитетот на образовните, научните и

академските е-содржини. Поконкретно, проектот има специфична цел да влијае врз подигнување на свеста и врз капацитетот на академската јавност за создавање и за користење отворени образовни ресурси (ОЕР), преку мултилатерална соработка со сите чинители и преку подигнување на јавната свест. Како резултат на досегашните проектни активности, создадени се ресурси со кои се овозможуваат услови за поактивно вклучување на академската и научната заедница во објавувањето на ОЕР.

- Во досегашниот период, стручниот проектен тим работеше на развој на информативни, промотивни и едукативни материјали, достапни на македонски и на албански јазик, во дигитална и во печатена форма. Испечатени се 500 примероци од *Водич за ОЕР*, 1500 постери (1000 на македонски и 500 на албански јазик) и 1300 летоци;
- Водичот е информативен и е наменет за клучните чинители (Министерство за образование и наука, Бирото за развој на образование), но и за општата јавност која може да научи како да ги искористи веќе достапните ресурси и да се вклучи во нивниот развој. Прирачникот опфаќа поширок контекст и се надоврзува на претходните иницијативи *Отворен пристап* и *Слободен софтвер*, при што се опфатени повеќе аспекти од отвореното движење. Постерот е со мотивациска природа и промовира споделување;
- Креиран е и вебсајтот www.oer.mk, достапен на македонски и на албански јазик, кој служи како ресурсен центар, а во подготовка е и дел наменет за споделување и за промоција на ваквите ресурси поставени на други места на Интернет. Заради поголема промоција, објавена е и страница на Фејсбук;
- Во функција на формирање координативна група, чија намена е вмрежување и зајакнување на контактите со релевантните институции, остварени се контакти и средби со низа индивидуални експерти од релевантните сектори (високо образование, државни институции, основни и средни училишта) заради нивно вклучување во иницијативата.

Приватност на Интернет

Проектот **Приватност на Интернет**, преку обуки, презентации и изработка на мултимедијални, интерактивни е-содржини достапни на Интернет, придонесе за зголемувањето на свеста за човековите права поврзани со употребата на новите технологии.

Според евалуацијата на *Метаморфозис*, спроведена во оваа област, заштитата на приватноста, особено на Интернет, останува важна потреба во Македонија. Дополнително, подигнувањето на јавната свест и разбирањето на проблемите од страна на граѓаните беа посочени како потреба и како главен предизвик во заштитата на човековите права на Интернет. Токму затоа, активностите во рамките на овој проект беа фокусирани на овие идентификувани потреби и предизвици.

Содржините беа споделувани и преку кампања за односи со јавноста, во соработка со медиумите од Македонија, како и преку јавни настани и преку соработка со релевантните институции, невладини организации и активисти.

Резултати:

- Изработени се 13 кратки едукативни [филмови](#);
- Изработени се 10 едукативни [игри](#) за деца;

- Направени се 12 проекции во 8 општини, при што беа опфатени 14 училишта и најмалку 600 ученици;
- Изработен е еден анимиран филм за сајбернасилството;
- Филмовите, игрите и другите ресурси се достапни на вебсајтот „[Безбедно на Интернет](#)“;
- Организирани се презентации за подигнување на јавната свест во рамките на 4 јавни настани (семинари, презентации и конференции).¹¹

Агрегатор на содржини Пинг.мк

Основната цел на овој проект е промоција на алтернативни извори на информации, кои нудат квалитетни анализи или издржани мислења, од индивидуални блогови, преку вебсајтови на организации и портали, па сè до кој било вид нови медиуми. За таа намена, беше создаден и промовиран агрегаторот на содржини **Пинг.мк**, како сервис кој директно придонесе за зголемувањето на достапноста и на видливоста на создадените локални е-содржини од Македонија. Она што го разликува овој сервис од останатите е фактот што тој обединува содржини од секаков тип локални вебсајтови. Корисниците на сервисот придонесуваат со гласање и со посетување на поставените линкови, како и со поставување нови извори и нови содржини. Со функциите за групи, се отвора можност за создавање заедници врз основа на заеднички интерес за дадена тема, географска област (општина, населено место, маало) или во рамки на движењата за граѓански активизам.

Резултати:

- Редизајниран изглед на *Пинг.мк*, со што доби портален изглед со 8 новокреирани категории: *Политика, Економија, Здравје, Спорт, Технологии, Забава, Култура и Општо*, во кои се сместуваат содржините пријавени во некоја од многуте групи што постојат на агрегаторот;
- Во рамките на промотивните активности на сервисот, беа поставени 7 билборди, од кои два во Скопје и по еден во: Тетово, Охрид, Битола, Прилеп и Штип. Дополнително беа направени рекламни кампањи на Фејсбук кои придонесоа бројот на посети значително да се зголеми;
- Просечно, 2000 посетители дневно ги читаат содржините на *Пинг.мк*.

Партнери: МОФ; IT.com.mk; Дирекција за заштита на личните податоци; Интернет хотлајн провајдер Македонија; Економски институт при УКИМ; НУБСК; МЕБ; Поправи.мк; ЗЕЛС; Општина Аеродром; Фондација Фокус, Велес; НВО Викимедија Македонија; Центар за одржлив развој на заедниците, Дебар

Буџет: Потрошени се **9.806.767 МКД** за спроведување на проекти од приоритетните области на Програмата.

¹¹ <http://metamorphosis.org.mk/mk/vesti/makedonija/2062-konferencija-za-strateshki-pristap-vo-razvoiot-na-mehanizmite-za-zashtita-na-lichnite-podatoci>, <http://metamorphosis.org.mk/mk/aktivnosti/2088-otvoren-nastan-na-tema-obrazovaniето-i-internetot> и <http://metamorphosis.org.mk/mk/vesti/makedonija/2061-seminar-na-tema-zashtita-na-lichnite-podatoci-vo-telekomunikaciskiot-sektor>

ПРОГРАМА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И МЛАДИ

ИЗВЕШТАЈ ЗА НАПРЕДОКОТ ВО 2011 ГОДИНА

Во 2011 година, ФООМ успешно работеше на остварување на целите поставени во рамките на трите приоритетни области од Стратегијата на Програмата за образование и млади 2011-2012: 1) образовна политика, 2) образование на Ромите, 3) младински активизам. Свкупно, во првата година ФООМ ја имплементираше стратегијата ефективно и во согласност со предвидениот план за реализација на активностите, притоа целосно остварувајќи ги задачите поставени за 2011 година.

1) ФООМ го оствари предвидениот напредок кон постигнување на програмската цел да изврши влијание за усогласување на националните образовни политики со ЕУ политиките, преку ефективно градење на капацитетите на група од 25 професионалци од областа на образованието. Европската комисија, во Извештајот за напредокот на Република Македонија во 2011 год., истакна дека образовните одредници поставени на ниво на ЕУ за напредокот до 2020 год. остануваат да бидат предизвик за Македонија, при што беше заклучено дека „напредокот не е соодветен“ и дека земјата само „делумно ги остварува нејзините образовни цели“. Ова, на напорите на ФООМ во оваа приоритетна област им дава уште поголемо значење и ги прави неопходни. Во текот на 2011 година, Фондацијата работеше со Центарот за образовни политики (ЦОП) при Факултетот за образование во Љубљана, на дизајнирање и на спроведување обука за образовни политики составена од девет модули.¹² Три од овие модули беа спроведени во 2011 година, а останатите ќе бидат испорачани во текот на 2012 година. Покрај учеството на обуката, на учесниците, под менторство на професорите од ЦОП, им беше дадена можност да работат на изготвување семинарски работи во форма на документи за применети политики во различни области и на различни теми поврзани со најзначајните прашања од образовниот систем на РМ.

Резултати:

- Изготвена двегодишна тренинг програма во соработка со ЦОП;
- Формирана група од 25 учесници од различни профили, од кои 12 универзитетски наставници, 4 наставници од училиштата, 9 претставници од невладини организации што се занимаваат со прашања поврзани со образовниот систем;
- Одржани три од предвидените девет тренинг модули;
- Формирани 5 подгрупи од по пет учесници на обуките, кои работат на изготвување семинарски работи и други документи за применети политики во неколку сегменти од образованието.

¹² Тренинг модули: (0) Воведен модул; (1) Вовед во образовните политики, модерните држави и јавните политики; (2) Пристапување во ЕУ: Поглавје за образование; (3) Училиште, моќ и авторитет, вредности, култура и образование; (4) Образовна политика: предучилишно и основно образование; (5) Образовна политика: средно образование; општо образование и ВЕТ; (6) Образовна политика: високо образование; (7) Курикулум и планирање; (8) Обезбедување квалитет и финансирање; (9) Завршен модул – образовните политики во Македонија

2) Значаен напредок беше остварен во однос на заложбите на ФООМ да обезбеди поголем пристап до квалитетно образование за младите Роми. Како во минатите години, и во 2011 година корисниците на Програмата за образование на Роми (РЕП) постигнаа поголем успех (подобра стапка на завршување на учебната година, подобар просечен успех и помал број изостаноци) во споредба со учениците Роми кои не се корисници на Програмата. Остварената соработка со седумте проектни училишта и со претставниците на образовните и на други институции во Куманово, во Прилеп и во Ѓорче Петров претставува можност за значително влијание во областа на образованието на Ромите, пред сè, преку развивање инклузивни образовни стратегии и акциони планови што ќе одговорат на потребите на сите ученици. Остварената соработка со училиштата (преку разни обуки) им овозможи да ги планираат нивните годишни програми за работа, имајќи ги предвид правата на децата за пристап до квалитетно образование, регулирани во националните и во меѓународните документи (како што е Конвенцијата на ОН за правата на детето).

Богатото портфолио во областа на образованието на Ромите, како и успешните резултати постигнати со нејзината долгогодишна работа, помогнаа ФООМ да го зајакне партнерството со: Американската агенција за меѓународен развој, Детската фондација Песталоци од Швајцарија и со Ромскиот образовен фонд од Будимпешта. Програмата за образование на Роми на ФООМ е препознаена како носечки проект во оваа област, со голем потенцијал за лесно и брзо проширување во други училишта на ниво на целата држава. РЕП, исто така, е признаена и надвор од границите, и затоа, продолжува практиката на споделување на искуствата на РЕП со организации и со институции од другите земји што работат на ова поле.

Како едно од најзначајните постигнувања на ФООМ во оваа приоритетна област се смета бројот од 787 средношколци и 59 студенти Роми, кои, во периодот 2004-2011 година, завршиле средно или високо образование со финансиска и менторска поддршка обезбедена од РЕП. Скоро половина од дипломираните студенти веќе се вработени во државната и јавната администрација – некои и на позиции на директори на управи, шефови на кабинети, советници.

Резултати:

- 855 основци Роми од 7 училишта добија секојдневна поддршка во четирите неформални центри за поддршка на образованието на Ромите во Куманово, Прилеп и во Скопје; корисниците на овие центри постигнаа 26% повисока стапка на завршување на учебната година, во споредба со другите ученици Роми, кои не ги посетуваа центрите; нивниот просечен успех на крајот на учебната година беше повисок, а и бројот на изостаноците беше, исто така, значително помал, споредено со учениците Роми, кои не беа корисници на РЕП; сите ученици, кои завршија основно образование, се запишаа во средно училиште;
- Дополнителни интеркултурни содржини се реализирани во 25 предметни програми во проектните училишта,
- Беа организирани 22 обуки за остварување на правата на децата за повеќе од 300 деца, родители и наставници;
- 76 од вкупно 82 студенти корисници на *Ромаверзитас* успешно ја завршија академската година, а 10 студенти дипломираа; продолжија обуките овозможени од ОБСЕ и од ФООМ за проектниот тим и за корисниците на *Ромаверзитас* во функција на идно осамостојување на Програмата;

- Беше изработена и публикувана „Анализа на образованието на Ромите во Република Македонија“ во која е даден преглед на тековните состојби, но и мерки и активности за нивно подобрување.

3) И покрај тоа што сите поставени задачи беа целосно остварени и беа постигнати импресивни резултати во рамките на приоритетната област за младински активизам, постоечкиот контекст бара многу повеќе време и напори за да се намали јазот меѓу младите и вредностите на отвореното општество. Постојано изложена на популизам и на политизација, најголем дел од македонската младина и понатаму е инертен и апатичен. Истражувањето¹³ спроведено од стратешкиот партнер на ФООМ, Младинскиот образовен форум (МОФ), покажува дека голем дел од младите луѓе не ја гледаат својата иднина во земјата, дека нивното учество во донесувањето одлуки е скоро непостоечко и дека не можат да влијаат врз работата на институциите на системот. Токму затоа, напредокот што ФООМ и МОФ го постигнаа во оваа област е уште позначаен. Младинската програма привлече голем број млади луѓе од целата земја, кои поминаа низ бројни обуки (дебата, учиме право, младински права, младински активизам, слобода на изразување итн.) и кои учествуваа на голем број локални, регионални и меѓународни настани. Застапувачките активности на мрежата составена од околу 50 младински организации, а предводена од МОФ, под слоганот „Во одбрана на учеството“, резултираа со одлука на Владата за повлекување од процедура на предлог-законот за млади, кој беше изготвен на нетранспарентен начин и без учество на и консултација со младите.

Резултати:

- Спроведени се обуки за 450 млади луѓе, членови на 14 локални клубови; 300 членови на клубовите учествуваа на националниот дебатен турнир; повеќе од 100 дебатели учествуваа на меѓународниот дебатен турнир *Macedonia Open 2011*, а 6 дебатели учествуваа на светскиот дебатен турнир во Турција;
- Публикувано е истражувањето „Капитулација, конфузија или отпор, социјалниот капитал на средношколците во Македонија“, спроведено од МОФ на репрезентативен примерок на млади од 14 градови, чии наоди послужија за организирање повеќе јавни дебати, како и за изготвување план за натамошни активности на клубовите;
- Започна со работа интернет-радиото *Радио МОФ*, како простор за слободно изразување на младите;
- Околу 150 младинци учествуваа на летната академија „Слобода на изразување“ која започна со флеш-моб низ улиците на Струга на кој младите од различни етнички заедници играа за нивното право на изразување, а заврши со уличен фестивал насловен „Гласно“;
- Беа одржани повеќе од 30 јавни настани за промоција на европските вредности, младинското учество, како и на мултикултурализмот и соживотот меѓу младите во Македонија.

Партнери: Младински образовен форум, Скопје; Дендо вас, Скопје; КХАМ, Куманово; Врама си, Куманово; Помош за сиромашни и хендикепирани, Прилеп; Фондација за образовни и културни иницијативи „Чекор по чекор“, Скопје.

¹³ „Капитулација, конфузија или отпор, социјалниот капитал на средношколците во Македонија“, достапно на www.mof.org.mk/publikacii

Донатори: Американската агенција за меѓународен развој; Детската фондација Песталоци од Швајцарија; Ромскиот образовен фонд од Будимпешта.

Буџет: Потрошени се **35.583.860 МКД** за спроведување на проекти од приоритетните области на Програмата.

ПРОГРАМА ЗА ЈАВНО ЗДРАВСТВО

ИЗВЕШТАЈ ЗА НАПРЕДОКОТ ВО 2011 ГОДИНА

ФООМ успешно напредуваше во постигнувањето на целите утврдени во рамките на приоритетите дефинирани во Стратегијата на Програмата за јавно здравство за периодот 2011-2012 година: (1) зајакнување на контролната функција на граѓанското општество; (2) заштита на човековите права на социјално маргинализираните заедници. Програмските цели дефинирани за 2011 година беа реализирани во согласност со планираната динамика.

- 1) ФООМ го оствари предвидениот напредок во постигнувањето на програмската цел, мониторинг и застапување за транспарентност и отчетност на институциите од јавното здравство, преку воведување рамка за социјална отчетност и методологии за мониторинг на заедницата за граѓанските организации заинтересирани да ги градат своите капацитети за да бараат отчетност од Владата за транспарентно буџетирање на јавното здравство и за квалитетна испорака на здравствени услуги. ФООМ обезбеди две обуки за седум граѓански организации за да можат успешно да спроведуваат активности за мониторинг и за застапување и да ги применуваат новите методологии и алатки за застапување што се базира на докази. За да гарантира одржлива техничка помош за буџетски проекти приспособена на контекстот, ФООМ продолжи да го поддржува развојот на капацитетите на локалните обезбедувачи на техничка помош за мониторинг и за анализа на буџетот. Во однос на недоволното снабдување со лекови за пациентите со хронични заболувања, ФООМ продолжи да ги поддржува напорите за зголемување на транспарентноста на владините одлуки за достапност на основните лекови. Како резултат на тоа, зголемени беа буџетските средства распределени за квотите на аптеките. Освен тоа, поддржан беше и проект инициран од засегнатата заедница, кој се однесува на долгорочната достапност на квалитетен третман за ХИВ.

Резултати:

- Седум граѓански организации учествуваа на две обуки за мониторинг на заедницата, четири ромски граѓански организации добија грантови за мониторинг на заедницата во поглед на здравствените услуги за имунизација на Ромите во 4 општини, и една граѓанска организација доби грант за мониторинг на заедницата за квалитетот на здравствените услуги за корисниците на дроги;;
- Направено е стратешко планирање за периодот 2011-2012 година, и застапувањето за буџетот е интегрирано во програмските области на граѓанските организации; четири ромски организации добиваа континуирана техничка помош за мониторинг на буџетот и за мониторинг на заедницата, кои се однесуваат на спроведувањето на *Програмата за активна здравствена заштита на мајки и деца*, на локално ниво. Мониторингот на спроведувањето на Програмата во првата половина на 2011 година е завршен, и

спроведени се активности за застапување за содржината и за буџетот на Програмата за 2012 година;

- Во однос на недоволното снабдување со лекови за пациенти со хронични заболувања, силниот притисок извршен врз *Фондот за здравствено осигурување (ФЗО)* резултираше во буџетски средства зголемени за 300 милиони денари и распределени за квотите на аптеките. Подобрена е достапноста на 29 лекови, кои се префрлени од листата на болнички лекови, во листата на лекови во аптеките. Позитивната листа на лекови е надолполнета со: неколку антихипертензивни лекови, три лекови за деца заболени од цистична фиброза и терапија за лица со хронична леукемија;
- Во декември 2011 година, започна проектот чија цел е да ги принуди клучните владини институции да гарантираат одржлив и интегриран метод за набавка на основниот пакет антиретровирусни лекови преку ФЗО.

2) Напредок постигнат во однос на промоција на примената на принципите на човекови права во испораката на здравствена нега. ФООМ продолжи да ги поддржува развојот и изградбата на капацитетите на новата генерација адвокати заинтересирани да преземат случаи поврзани со човековите права во здравствената нега. Основана е група од 14 адвокати и започната е размената на практични искуства. Во соработка со проектниот тим, тие ќе учествуваат во континуиран процес на подобрување на *Прирачникот за правата на пациентите за практичарти*,¹⁴ како една од главните алатки во нивната работа. Други вредни извори на информации подготвени во рамки на проектот вклучуваат изработка на тематска веб-страница: <http://www.healthrights.mk/>. Оваа веб-страница содржи посебни делови што се поврзани со интересите на адвокатите, на здравствените работници и на пациентите.

Резултати:

- Спроведени се три обуки за практичари во областа на човековите права во здравствената нега;
 - Првиот стипендист успешно ја заврши двегодишната практикантска стипендија за право, човекови права и нега на пациенти;
 - Подготвена е англиската верзија на водичот за практичари „Човековите права во здравствената нега“ и подготвен е нацрт на прирачникот за општата јавност, кој е приспособен на пациентите;
 - Професорите, кои предаваат право и здравство, учествуваа на обука за користење на заедницата на практики како онлајн алатка за размена на материјали со колегите од другите земји.
- 3) За да обезбеди правна заштита на здравствените права на социјално маргинализираните заедници (ЛГБТ популација, сексуални работници, корисници на дроги, лица кои живеат со ХИВ и Роми), ФООМ поддржа зајакнување на капацитетите на граѓанските организации, кои работат на човековите права, со што придонесе за поголема мобилизација на заедницата и за поттикнување на жртвите да пријавуваат случаи на повреди на здравствените права. Пречесто, здравствениот систем е место на казнување, принуда и на прекршување на правата на социјално маргинализираните заедници, наместо да биде

¹⁴ <http://www.healthrights.mk/>

место за лекување и за неа. ФООМ останува да биде единствениот донатор што ја поддржува заштитата на човековите права на социјално маргинализираните заедници. Во *Годишниот извештај за сексуалните и здравствените права на социјално маргинализираните групи*,¹⁵ документиран се голем број случаи и обезбедена е правна помош за припадници на овие групи. Сепак, позитивните промени на индивидуално и на групно ниво нема да бидат доволни сè додека не се случат системски промени на институционално ниво.

ФООМ значително придонесе за зголемена вклученост на ромските организации, кои работат на прашања од јавното здравство што ги засегаат Ромите. Во две општини, успешно се воспоставени параванни програми базирани во заедницата. Владата го прифати македонскиот модел на ромски здравствени медијатори (РЗМ), развиен со поддршка од ФООМ, како иновативен приод за подобрување на испораката на здравствени и на социјални услуги за Ромите. Се очекува првата група од 16 обучени РЗМ да бидат вработени во избрани општини. Оваа интервенција ќе придонесе во спроведувањето на *Декадата за вклучување на Ромите*. За да гарантира поголем пристап до квалитетно медицинско образование за Ромите, ФООМ продолжи да ја поддржува имплементацијата на Програмата за медицински стипендии за Роми. Успешното спроведување на активностите придонесе за зголемување на бројот на ромски стипендисти за 64% во споредба со претходната година.

Резултати:

- Подготвен е тригодишен план за застапување (2011-2013) во кој е нагласен опфатот на планираните иницијативи за застапување чија цел е заштита на социјално маргинализираните заедници;
- Подготвени и објавени се три публикации поврзани со сексуалните и здравствените права на социјално маргинализираните заедници: *Годишен извештај за сексуалните и здравствените права на социјално маргинализираните заедници за 2011 година*; истражувањето *Медиумите, недискриминацијата и маргинализираните заедници и (Хомо)сексуалноста во образовниот процес во Република Македонија*;
- Обезбедено е правно застапување за припадници на социјално маргинализираните заедници, и тоа, во 14 случаи поврзани со корисници на дроги, во два случаи поврзани со трансродови лица и во еден случај поврзан со лице, кое живее со ХИВ;
- Обезбедена е континуирана бесплатна правна помош за сексуалните работнички, кои беа жртви на полициската рација од ноември 2008 година. Пред Европскиот суд за човекови права поднесена е апликација во однос на кривичните постапки, чија завршница во националните судови беше неповолна за седум клиенти;
- Обезбеден е пакет обуки за организацијата на сексуални работници со цел изградба на институционалните капацитети (управување со проектен циклус, комуникациски вештини, стратегиско планирање и административна/канцелариска работа); воспоставена е телефонска линија за информации и неа ја водат четири обучени сексуални работници; објавени се 8 изданија на списанието *Од нас за нас*;

¹⁵ <http://coalition.org.mk/2012/04/objaven-e-godisniot-izvestaj-za-sostojbata-so-seksualnite-i-zdravstvenite-prava-na-marginaliziranite-zaednici-za-2011-godina/>

- Спроведени се 2 обуки за: концептот на париправна помош за здравство, основната структура на здравствениот систем, правата во областа на здравствената нега, здравственото осигурување, системите за заштита и начинот на постапување при остварувањето и при заштитата на правото на здравје;
- Избрани се шест париправни асистенти, кои ќе обезбедуваат париправна помош во областите: заштита на правата на пациентите, здравствена нега и здравствено осигурување во две општини (Шуто Оризари и Делчево), и организирани се тркалезни маси за да се запознае ромската популација со прашањата поврзани со здравствената нега;
- Организирани се информативни семинари за воведување ромски здравствени медијатори во четири општини; спроведени се 100 работилници за ромски семејства во осум општини, и одржана е една обука за сензитивизација на социјалните и на здравствените работници за социокултуролошките специфики на Ромите;
- Изготвени се насоки за мониторинг и за евалуација на работата на ромските здравствени медијатори, и тие се испратени за одобрување до Владата. Шеснаесет ромски здравствени медијатори го положија финалниот испит од стручната обука, и се очекува да бидат вработени до крајот на 2011 година;
- Промовирана е Програмата за медицински стипендии за Роми (20 огласи во медиумите, 5 презентации на национална телевизија и 4 на локални медиуми). 129 студенти аплицираа за стипендии, а 83 од нив ја поминаа првата селекција и посетуваа летна школа за застапување. 75 студенти добија стипендии, и ангажирани се 34 ментори.

Партнери: Иницијативи на Мрежната програма за јавно здравство: *ИОМЗ, ИДОЛ, ИЗП, ПСЗП, МПНШ, ПЗР и ИЗМ.*¹⁶ Локални партнери: Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“, Скопје; ХЕРА, Скопје; ХОПС, Скопје; ЕСЕ, Скопје; КХАМ, Делчево; ЦДРИМ, Скопје; Рома СОС, Прилеп; ЛИЛ, Скопје; Ромски ресурсен центар, Скопје; Си-Ком, Скопје.

Донатори: *ФООМ; Програма за јавно здравство на ФОО, Њујорк; Ромски образовен форум.*

Буџет: Потрошени се **38.816.265 МКД** за спроведување на проекти од приоритетните области на Програмата.

ИСТОК – ИСТОК: ПРЕКУГРАНИЧНИ ПАРТНЕРСТВА

ИЗВЕШТАЈ ЗА НАПРЕДОКОТ ВО 2011 ГОДИНА

Севкупната ефективност во однос на поставените цели со Стратегијата на Програмата за периодот 2011-2012 година е висока. Беа поддржани значителен број организации и поединци, кои одржуваат сериозен интерес и кои имаат капацитети за иницирање или за учество во регионални застапувачки и мониторинг напори и активности. Вкупно, шест иницијативи беа одржани во Македонија, и повеќе од 75 поединци учествуваа во 20 иницијативи во странство. Од особена важност годинава се двете студиски посети организирани на барање на фондациите од Киргистан и од Украина. Избрани членови на

¹⁶ Иницијатива за отчетност и мониторинг во здравството (ИОМЗ), Иницијатива за достапност на основните лекови (ИДОЛ), Иницијатива за право и здравство (ИПЗ), Проект за сексуално здравје и права (ПСЗП), Програма за здравје на Ромите (ПЗР), Меѓународна програма за намалување на штетите (МПНШ), и Иницијатива за здравје и медиуми (ИЗМ).

граѓански организации и експерти од голем број области активно учествуваа во создавањето на неколку регионални застапувачки мрежи. Креиравме дополнителна вредност со поддршката на иницијативи што се однесуваат на прашања, кои не се вклучени со постоечките програмски активности на ФООМ, а кои се важни за промовирање на идејата и на вредностите на отвореното општество. Активностите фокусирани на јавната потрошувачка, на финансирањето на политичките партии и на остварувањето контакти со претставници на граѓански организации од Грција се планирани за 2012 година.

Остварен е значителен придонес во зајакнувањето на капацитетите и во унапредувањето на знаењата за активно и ефективно учество во креирањето јавни политики од страна на актерите од различни области на граѓанското општество, преку обезбедување контакти и со овозможување присуство на настани организирани во Македонија и во странство. *Центарот за граѓански иницијативи, Прилеп (ЦГИ)* раководеше партнерска иницијатива за основање регионална мониторинг структура за да може граѓанското општество да ја надгледува имплементацијата на стратегиите за борба против трговијата со луѓе во регионот. *Коалицијата за фер судење, Скопје (КФС)* стана партнер во регионалната застапувачка антикорупциска мрежа што се залага за забрзување на процесот на интеграција во ЕУ на земјите од регионот. Влијателни еколошки организации придонесоа за регионалните застапувачки напори за унапредување на агендата за енергетска ефикасност, согласно стандардите и барањата на ЕУ.

Резултати:

- Еден експерт од *КФС* изработи анализа на состојбите во Македонија и со тоа, на работилница одржана во Романија, придонесе за оформувањето на регионалната компаративна анализа за антикорупциска легислатива и политики;
- Двајца експерти и еден новинар присуствуваа на застапувачката конференција *Лекции научени од пристапот на ЕУ кон правните реформи*, во Брисел, организирана со цел да се застапува за забрзување на ЕУ интеграциите на регионот;
- Тројца претставници на водечки еколошки организации од Македонија присуствуваа на регионалната застапувачка конференција *Енергетски стратегии во ЈИЕ: Анализа за донесување одлуки* во Хрватска, и со нивните излагања придонесоа за компаративната анализа на стратегиите за донесување политики за енергетска ефикасност;
- Повеќе од 50 учесници на регионалната конференција *Заедно за превенција и за соработка во борбата против трговијата со луѓе во Западен Балкан*, организирана од *ЦГИ*, препорачаа владите во регионот да поддржат: иновација на наставни програми, подобрување на политиките за заштита на непридружувани малолетници, понатамошно градење капацитети на државните и на недржавните актери и унапредување на комуникацијата и на соработката. Регионалната мрежа на граѓански организации ги претстави подготвените структури и инструменти за граѓанско следење на имплементацијата на политиките од оваа област;
- На работилница одржана во Романија, еден претставник на НВО беше обучен за методологјата за следење на индикаторите за благосостојба на локално ниво.;
- Претставници на Младинскиот образовен форум, Скопје (*МОФ*) и на Македонскиот хелсиншки комитет споделија искуства од примената на формални и на неформални модели за образованието за човековите права на семинарот *Образование за демократско граѓанство и човекови права: од теорија во пракса*, организиран во Хрватска. Учесниците на семинарот побараа од владите во регионот: да ги унапредат наставните програми за формално и за неформално образование за човековите права, да обезбедат континуитет на образовните политики за човековите права, да обезбедат постојано градење на капацитети, како и да овозможат услови за ефективно надворешно граѓанско следење на политиките и на практиките.

2) Со цел да се придонесе за реафирмација на вредностите на отвореното општество, беа поддржани повеќе прекугранични иницијативи, кои се однесуваат на правата и достоинството на луѓето со интелектуална попреченост, Ромите, младите, малите етнички заедници, луѓето на кои им е потребна палијативна грижа, како и оние, кои живеат со ХИВ. Поддржаните иницијативи вклучуваат воспоставување и/или учество во постоечки регионални мрежи за застапување за социјални прашања, како и унапредување на релевантните закони и јавни политики. Македонскиот успешен модел за развивање мрежа на дневни центри за луѓето со интелектуална попреченост, управувани од НВО, и лекциите научени од напорите за етаблирање на моделот за самостојно живеење (промовиран и поддржан од ФООМ и од ФОО/ПМЗ) инспирираа активисти и професионалци од три земји од централна Азија. Повеќе од еднореченското искуство на Фондацијата во развивањето успешни модели за вклучување на Ромите во образованието е вклучено во напорите на фондацијата Сорос од Украина да развие и да промовира модели за унапредување на образовните резултати на ромските ученици. *Декларацијата од Будимпешта* се застапува за подобрување на постоечките закони и политики во земјите од регионот и како таква, е придонес кон ефективната имплементација на *Законот за антидискриминација* во Македонија. Знаењата и богатото искуство на *МОФ* за мобилизирање млади инспирираа неколку младински иницијативи во централна Азија.

Резултати:

- 27 членови на националната антимобинг мрежа учествуваа на завршната конференција организирана од *Регионалната мрежа за здравје и за безбедност во работата*, одржана во Хрватска.
- Два члена на *Балканската мрежа за развој на граѓанското општество* учествуваа на годишната координација организирана во Србија, каде беа подготвени нова стратегија за застапување и планови за проширување на Мрежата.
- Професор В. Давчев (*УКИМ*, Скопје) претстави стручен труд на конференцијата *Преиспитување на транзициските динамики при редефинирањето на културните идентитети*, организирана во Словенија.
- Со нивната дискусија, двајца претставници на *ЦИРА*, Скопје придонесоа во анализата фокусирана на *Развојот на Западен Балкан преку осамостоени НВО*, на работилница организирана од *ФОО Албанија*.
- Со нивната дискусија, четворица претставници на *ПОРАКА*, Скопје придонесоа во дебатата во рамките на конференцијата *Иновативни пристапи во работата со деца со попреченост*, организирана во Киргистан.
- Последователната петдневна студиска посета во Македонија, на која домаќин беше *ПОРАКА*, Скопје, беше прилика за 12 родители и наставници на деца со попреченост од Киргистан (7), Казахстан(2) и од Таџикистан (3) да научат од македонските искуства за можните решенија за политиките и за практиките за обезбедување социјални сервиси за деца со интелектуална попреченост;
- Тројца претставници на *Дендо вас*, Скопје учествуваа на семинарот *Предучилишно и општо образование на Ромите*, одржана во Украина;
- *Четиридневната студиска посета на Македонија*, на која домаќин беше *Дендо вас*, Скопје, беше можност 14 наставници и претставници на локални власти од Украина да научат од македонските искуства на претставници на Владата на РМ, директори на училишта и наставници, родители и граѓански организации, за научените лекции и за успешните стратегии и модели што се применуваат за унапредување на образованието на Ромите;
- Повеќе од 20 НВО и 30 претставници на јавни институции, кои присуствуваа на 2 работилници организирани од *ПОРАКА* и од *Дендо вас* имаа прилика да се запознаат со предизвиците и со успешните политики наменети за децата со ментална попреченост од централна Азија и за образованието на Ромите во Украина;

- Четворица експерти за палијативна грижа учествуваа на регионалната конференција *Унапредување на усогласеноста на палијативната грижа со меѓународните стандарди*, организирана во Романија;
- Двајца експерти присуствуваа на работилница во Унгарија и, со своето искуство и знаење, придонесоа за подготовката на *Декларацијата од Будимпешта*, издадена од новоформираната *Регионална мрежа на земји со ниска стапка на ХИВ во ЈИЕ*;
- На јавната дебата организирана во Скопје, на која домаќин беше *Независни писатели на Македонија*, повеќе од шеесет интелектуалци, од кои 15 соработници на регионалната иницијатива *Сараевски тетратки*, критички се осврнаа на двете децении по војните во регионот и уште еднаш ја подвлекоа потребата од поддршка на индивидуалните и организираниите акти на отпор за да се продолжи борбата против ширењето на етнонационализмот;
- Пет интелектуалци и граѓански активисти дадоа свој придонес на регионалната дебата *Согледување на минатото: креирање на иднината; Улогата на културата во реинтеграцијата на Западен Балкан*, во рамките на конференцијата одржана во Босна и Херцеговина;
- Еден младински активист беше селектиран за учество на пролетната сесија на *Работничкиот и панкерски универзитет* во Словенија;
- Со презентација на лекциите научени од мобилизацијата на младите, претставник на *МОФ* придонесе во дискусијата за поттикнување на критичкиот одговор на граѓанското општество, на конференцијата *Која е иднината на демократијата и на граѓанското општество*, одржана во Ерменија. Друг претставник на *МОФ* ја збогати програмата на *Летната школа за демократија*, одржана во Киргистан.

3) Граѓански организации од Македонија остварија значаен придонес во унапредувањето и во промоцијата на интеркултурното разбирање, соработка и толеранција, преку иницирање и преку учество на различни меѓународни иницијативи. Форматот на иницијативите варира од официјално прифатени платформи, до мали локални иницијативи; секоја поединечно, во рамките на сопствениот капацитет, има за цел да придонесе во промовирањето на толеранцијата и на соработката во земјата и во регионот. *Регионалната мрежа на етнички заедници изложени на расна дискриминација во јавниот живот* формулираше низа препораки за унапредување на социјалниот, економскиот, културниот и политичкиот статус на балканските Египќани, Ашкали, Бејаша и Рудара. *Регионалната платформа за културна соработка*, која произлеза како препорака од конференцијата *Согледување на минатото: креирање на иднината; Улогата на културата во реинтеграцијата на Западен Балкан*, одржана во БиХ, си постави цел да ја поттикне културната соработка меѓу актерите на граѓанското општество, кои се критички насочени кон негативните развојни тенденции во земјите на поранешна Југославија. Напорите за зацврстување и за поголемо влијание на Мрежата во рамките на проектот *Културни врски и соработка на руралните заедници од Западен Балкан* беа препознаени како потенцијал за унапредување и за збогатување на регионалната соработка.

Резултати:

- Иницијативата *Градски плоштади: Иновативни пристапи кон јавните места за сите* привлече повеќе од 100 студенти и граѓански активисти од Македонија, Албанија и од Црна Гора. Тие учествуваа во 3 јавни дебати, 10 предавања и организираа повеќе од 15 јавни настани на градски плоштади во Скопје, Тирана и во Котор, залагајќи се за креативни и инклузивни пристапи во дефинирањето на културните политики;
- Повеќе од 40 учесници од 20 рурални заедници од 6 земји, во рамките на проектот *Културни врски и соработка на руралните заедници од Западен Балкан*, присуствуваа на средби за размена на искуства и за градење капацитети; соработката

овозможи креирање на 20 проекти за соработка, кои користат локално и регионално достапни ресурси;

- Повеќе од 30 учесници од 5 земји од регионот ја потпишаа *Платформата за ефективно учество на етничките заедници изложени на дискриминација во јавниот живот во Западен Балкан*, на финалната конференција во Струга, која ја организираше *Сојузот на балкански Египќани*, Скопје;
- На работилницата *Дополнително образование за деца-мигранти*, организирана во Романија, четворица наставници, членови на *Флади*, Тетово, беа обучени за користење на методологијата за интегрирање на децата-мигранти во образовниот и во социјалниот живот;
- Четворица членови на продукцијата на документарниот филм *Румелија – крстопат на културите* присуствуваа на регионалниот семинар *Толеранција и културна интеракција на Балканот*, организиран во Бугарија;
- На работилница организирана од *Контрапункт*, во Скопје, дваесет граѓански и културни активисти од регионот ги усогласија целите, стратегиите и основните документи на идната *Платформа за регионална културна соработка*.

Партнери (домаќини): *Центар за граѓански иницијативи*, Прилеп; *Сојуз на балкански Египќани*, Скопје; *ПОРАКА*, Скопје; *Центар за современи уметности*, Скопје; *Коалиција за одржлив развој*, Скопје; *Дендо вас*, Скопје и *Контрапункт*, Скопје.

Буџет: Потрошени се **6.466.568 МКД** за спроведување на проекти од приоритетните области на Програмата.

РЕГИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ПОДДРШКА НА ИСТРАЖУВАЊА (РППИ) ВО ЗАПАДЕН БАЛКАН¹⁷

Целта на РППИ е да придонесе за развојот на истражувачките капацитети во Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Србија, Црна Гора и во Македонија, со намера да се одговори на научните стандарди на партнерите од западноевропските земји и, воедно, да се поттикне и да се промовира истражувањето во општествените науки, особено кај младите и кај жените-истражувачи од регионот. Втората фаза на РППИ започна во јули 2011 година, а ќе заврши во јуни 2013 година. Во овој извештај се презентираат информации што се однесуваат на втората фаза од Програмата, попрецизно, за периодот јули 2011 – декември 2011 година. Во рамките на овој период, локалната координативна единица (ЛКЕ) во Македонија (која функционира во рамките на ФООМ) секојдневно ја поддржуваше работата на проектните партнери и на главната канцеларија на РППИ. Фокусот на ЛКЕ Македонија беше насочен кон следниве три активности:

- затворање на проектите, кои беа финансиски поддржани во рамките на првата фаза (2008-2011);
- поддршка на регионалниот повик на РППИ за доставување предлог-проекти 2011;
- развој на предлог-проект за унапредување на политиките што ги регулираат истражувањата во областа на општествените науки.

¹⁷ www.rppp-westernbalkans.net Со РППИ управува Универзитетот Фрибург од Швајцарија. Програмата е целосно финансиски поддржана од Швајцарската агенција за развој и соработка, Федерален оддел за надворешни работи. Во Македонија, Програмата ја спроведува Фондацијата Отворено општество – Македонија.

Резултати - Истражувачки проекти до 2013 година, во земјите од Западен Балкан (Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Србија, Црна Гора и Македонија) ќе бидат имплементирани голем број квалитетни регионални истражувачки проекти (во областа на општествените науки) кои третираат релевантни транзициски проблематики.

Следниве проекти, кои беа поддржани во претходната фаза на РППИ (2008-2011), беа успешно затворени до декември 2011:

- *Помеѓу внатрешното и надворешното „друго“: Деконструирање на националниот идентитет во Македонија*, Аналитика, Скопје;
- *Држави-нации и институциите на академското знаење: Креирање и легитимирање на доминантни дискурси на знаење за општеството*, Институт за општествени и хуманистички истражувања „Евро-Балкан“, Скопје;
- *„Бесцелна генерација – невработената младина во транзициска Македонија* Реактор – Истражување во акција, Скопје;
- *Мапирање на лидерите во Македонија и Албанија: Репродуцирање или циркулирање на елити*, Центар за истражување и креирање политики, Скопје и Институт за демократија и посредување, Тирана;
- *Улогата на Европската Унија во демократската консолидација и во управувањето со етнички конфликт во Република Македонија*, Катедра за политички науки, Правен факултет, „Св. Кирил и Методиј“, Скопје;
- *Родови практики на универзитетите во Република Македонија: Вклучување / исклучување на жените во структурите и процесите за носење одлуки*, Институт за родови студии, Филозофски факултет, „Св. Кирил и Методиј“, Скопје.

Повикот за регионални истражувачки предлози во областа на општествените науки 2011 беше лансиран во јули 2011 година. До крајниот рок за пријавување (19 септември), беа примени 39 предлог-проекти, при што македонските организации се јавија како водечки организации.

Беа избрани следниве два предлог-проекта:

1. Европеизација преку спроведување на правото во Западен Балкан. Водечка организација е Институтот за демократија *Социетас цивилис*, Скопје (ИДСЦС). Негови партнери во проектот се индивидуални истражувачи од: Србија, Косово, Босна и Херцеговина и Црна Гора. Вкупно 7 истражувачи се вклучени во овој проект.

2. Развој на Албанија и на Македонија: ефекти одстранските дознаки врз образованието и врз здравјето на оставените членови на семејството. Водечка организација е Аналитика од Скопје. Нејзин партнер е Албанскиот центар за општествени и економски истражувања од Тирана. Вкупно 8 истражувачи се вклучени во овој проект.

Севкупно, двата проекта вклучуваат 15 истражувачи, од кои 13 се млади, а 9 се жени.

Резултати - Соработка и вмрежување: Воспоставени комуникација и соработка меѓу истражувачите и истражувачките институции од регионот; до 2013 година, партнерите на РППИ ќе бидат во состојба да воспостават и дополнително да ги унапредат индивидуалните и институционалните мрежи.

Во согласност со насоките на РППИ, ЛКЕ Македонија разви проект „Национален дијалог за унапредување на политиките и на практиките во областа на истражувањата во општествените науки во Македонија“. Поконкретно, цели се:

- да се процени моменталната состојба и да се обезбедат препораки за унапредување на статусот на младите истражувачи;

- да се мобилизира истражувачката заедница, да се поддржат и да се иницираат конструктивни дискусии за унапредување на состојбата со истражувањата во општествените науки;
- да се зајакне јавната свест за потребата од промена на политиките што го регулираат истражувањето во општествените науки.

Спроведувањето на активностите поврзани со „Националниот дијалог за унапредување на политиките“ ќе започне во јануари 2012 година и ќе трае до јуни 2013 година.

Во 2012 година, фокусот ќе биде насочен кон поддршка на: новиот регионален повик за предлог-проекти (март 2012 год.), работата на партнерите на РППИ во Македонија и во регионот, организацијата на седум регионални обуки за јакнење на истражувачките капацитети во Македонија и во регионот (се однесува на резултатот *градење капацитети*), организацијата на годишна научна конференција на РППИ во Сараево (мај 2012 година) итн.

Буџет: Потрошени се **2.164.118 МКД** за спроведување на проекти од приоритетните области на Програмата.

УРГЕНТЕН ФОНД за ублажување на последиците од економската криза 2009-2011

Во средината на 2009 година, Џорџ Сорос основа Ургентен фонд наменет за помош на ранливите групи во справување со ефектите од глобалната економска криза врз одредени земји во регионот каде Фондациите Отворено општество традиционално се активни. Овој фонд обезбеди 100 милиони УСД во период од 2 и пол години за поддршка на хуманитарни проекти за помош на луѓето најтешко погодени од кризата – особено најранливите групи – и за помош на граѓанските организации во приспособувањето на ненадејната промена на околностите. Во 2011 година, Македонија искористи **46.742.583 МКД** од Ургентниот фонд.

Мали проекти (до 1.160.250 МКД - 25.000 УСД) одобрени од Управниот одбор на ФООМ:

1. Проектот **Донирање заштитна опрема на земјоделците за користење хемикалии и заштита од зелената тутунска болест**, доделен на **НВО за едукација, бизнис и консалтинг** од Прилеп, се однесува на 800 регистрирани земјоделци од селата во Прилепско, и има за цел директно да го намали ризикот за здравјето на земјоделците и индиректно да ги намали нивните трошоци за производство. Преку овој проект, тутунопроизводителите добиваат: комплет заштитна опрема (капа, маска, мантил и ракавици); едукативен материјал (брошури) во кој е истакната важноста на користењето заштитна опрема и во кој се дадени упатства за правилна употреба на опремата; и обука за дополнително запознавање со ефектите на зелената тутунска болест. Резултатите вклучуваат: директна поддршка на тутунопроизводителите за надминување на последиците од економската криза; подигната свест за потребата од користење заштитна опрема во производството на тутун; земјоделци обучени за препознавање на симптомите, за превенција и за третман на зелената тутунска болест. Проектот се реализираше во периодот мај - октомври 2011 година. Грантистот, **НВО за едукација, бизнис и консалтинг**, учествуваше со 208.845 МКД дополнително на средствата обезбедени од ИОО, и ќе продолжи да ги поддржува тутунопроизводителите преку различни активности.
2. Проектот **Иницијативи за социјално одржлив развој на земјоделците од Пелагонискиот регион на НВО Младински културен центар** од Битола се занимава

со актуелната состојба со која се соочени земјоделците од Пелагонискиот регион, почнувајќи од високите производствени трошоци, многу несигурната политика на договорите со откупните компании, ниската цена на тутунот, ниското ниво на едукација на земјоделците, општата економска криза, лошата социјална политика. Целта на проектот е да придонесе кон зајакнување на социјалните услови на земјоделците од Пелагонискиот регион, особено тутунопроизводителите, преку: обезбедување бесплатни експертски совети, помош при комуникацијата со државните институции во врска со користењето на социјалната помош, зголемување на нивото на знаење во областа на правата и на обврските од договорите со тутунските компании. Ова ќе доведе до подобрување на организациските капацитети на здруженијата на земјоделци, со цел да им овозможи во иднина самите да одлучуваат за квалитетот на понудените услови, при што ќе ги изгубат различните видови социјална помош, итн. Проектот се реализираше во период од четири месеци, и почна на 1. 3. 2011 година. Организацијата учествуваше со 60.426 МКД, дополнително на буџетот одобрен од ФООМ. Како активност која ќе следи по оваа иницијатива, се очекува членовите на Здружението на тутунопроизводители од Пелагонискиот регион да се вклучат во работната група на Министерството за земјоделство задолжена да работи на измените и дополнувањата на Законот за тутун. Одржливоста се однесува на бројните консултации и јавни настани организирани во рамките на овој проект, што ќе придонесат за зајакнување на вештините на членовите на Здружението за поорганизирана активност во иднина, со цел да се борат за своите права.

3. На ***Здружението за заштита на правата на детето*** од Скопје му се доделени 1.160.197 МКД за проектот ***Дневен центар за децата на улица***. Со проектот се подобрија условите за растење и за развој на децата Роми од Шуто Оризари, кои го поминуваат поголемиот дел од нивното време на улица. Преку индивидуална и групна, директна и индиректна, образовна и работа под надзор, децата од улица и нивните родители добија: помош и поддршка во согласност со потребите на децата, поттикнување на упорноста и поддршка за надминување на тешкотиите со кои ќе се соочат во текот на интеграцијата; вклучување во образовниот процес; учење за културата и за историјата; развивање на љубопитноста и желбата да истражуваат и да го прошируваат знаењето. Очекуваните резултати се: 1) обезбедени дневна грижа (понеделник – петок) за 80 деца, што ги задоволува основните потреби за одржување хигиена, ужинка, облека и обувки, образование, редовно одење на училиште, спорт и рекреација и организирање на слободното време; 2) група постари деца (на возраст од 14 до 16 години) оспособена за самостоен живот и за продолжување на образованието, спречување на враќањето на улица и на склучувањето малолетнички бракови; 3) зголемено ниво на родителска одговорност за децата, зголемено информирање на родителите во врска со нивните законски обврски кон децата и правилно практикување на родителските права; 4) зголемена јавна свест за правата на децата, за важноста на остварувањето на правата, како и за важноста на правните мерки доколку овие права не се почитуваат; 5) сите деца успешно да ја завршат училишната година. Проектот ќе се реализира во периодот јануари – декември 2012 година.
4. Проектот ***Стоп за политичкиот мобинг*** доделен на ***Феминистичка иницијатива*** е насочен кон политичкиот мобинг нагласен во време на економска криза и кон неговите последици врз поединецот, неговото семејство и врз работната организација, бидејќи често жртвата на мобинг станува непродуктивна и ја губи работата. Имајќи ја предвид зголемената свест дека мобингот не е епизода сама за себе и индивидуален проблем, туку структурен, стратешки проблем, чии корени се наоѓаат во организациската, културната и пошироката општествена рамка, проектот ќе ги посочи можните последици од мобинг и важноста за стратешки период кон: развојот, имплементацијата и евалуацијата на програмите за превенција на мобинг.

Очекувани резултати од проектот се: 1) воспоставен систем за поддршка на жртвите на мобинг преку единица за советување и онлајн советување; 2) 400 едуцирани учесници за превенција на мобинг и поширока јавна дебата за проблемот со политичкиот мобинг. Проектот ќе се реализира во период од пет месеци, започнувајќи од декември 2011 година. Вкупниот буџет за проектот изнесува 995.931 МКД, од кои 508.298 МКД се доделени од ФООМ, и 487.633 МКД изнесува учеството на организацијата.

5. На **Фондацијата за развој на локалната заедница – Штип** ѝ беа доделени 1.122.990 МКД за реализација на проектот **Образовна акција за деца од семејства корисници на социјална помош**. Главната цел на проектот е да им се помогне на послабите ученици од основните училишта да го следат наставниот план. 64 ученици од основните училишта од Штип што потекнуваат од семејства корисници на социјална помош и поради тоа се најзагрозени од економската криза ќе бидат директна целна група на проектот. Мотивот зад проектните интервенции е да се ублажат трошоците на семејството и да се промовира и да се поддржи еднаквоста во образованието за време на економската криза, како една од клучните вредности на отвореното општество. Ниту образовани ниту, пак, вработени, родителите во ваквите семејства не се во можност на своите деца да им обезбедат дополнителна помош (во домашни услови) или да си дозволат плаќање на приватни професори. Иако со Законот за основно образование (почнувајќи од оваа учебна година) се предвидуваат дополнителни часови за послабите ученици, училиштата сè уште не започнале со негова имплементација. Затоа, проектот има за цел да обезбеди дополнителна помош за овие ученици за учење надвор од училиштето, како една од мерките за успешно завршување на одредено одделение и за поминување во следното одделение од основното образование. На тој начин, наставниците, кои ја изгубиле работата поради економската криза или поради политички причини, ќе бидат ангажирани да работат со учениците. Проектот ќе трае до крајот на тековната училишна година (31 август), со надеж дека до почетокот на следната училишна година, училиштата ќе успеат соодветно да ја организираат дополнителната помош за сите ученици на кои им е потребна.
6. Проектот **Мултиетничка театарска драма**, доделен на грантистот **Културно здружение Дунек** од Гостивар, е наменет за спречување на влијанието на кризата врз обезбедувањето пристап на младите до културен живот во мултиетничките заедници (Гостивар, Тетово и Дебар). Со проектот, ќе се прошират можностите на младите од сите етнички заедници за учество во културниот живот и за подигнување на нивото на заедничката комуникација и на меѓуетничките односи и толеранција. Шест претстави на мултиетничката театарска драма, за најмалку 2000 учесници како публика, ќе се одржат во период од два месеца (почнувајќи од ноември 2011 година). Вкупниот буџет за проектот изнесува 402.456 МКД, од кои 312.481 МКД се доделени од ФООМ, и 89.976 МКД изнесува учеството на организацијата. Одржливоста на проектот се гледа во можноста за повторување на драмата со нови, млади ентузијастички, кои ќе учествуваат во ваков вид културна активност за подигнување на нивото на меѓусебната толеранција во споменатите мултиетнички заедници.
7. Проектот **Школа за културен проект менаџмент**, доделен на **Светскиот културен центар Есперанца**, го третира проблемот на недоволни капацитети на менаџерите во културата за водење културни иницијативи и за менаџирање културни проекти за соработка, кои би требало да го зголемат културното присуство на Македонија во Европа и на Балканот. Целта на проектот е да го збогати знаењето на менаџерите во културата во однос на европските, националните и регионалните културни политики, да ги подобри нивните менаџерски вештини во однос на проекти за соработка во рамките на културата и да воспостави активни мрежи на регионални менаџери во културата, премостувајќи го скудното финансирање на културата во време на

економска криза. Ова ќе доведе до: подобрени знаења и вештини на македонските менаџери во културата, зголемени способности за учество во европски проекти и развиени односи со европските колеги, што би требало да резултира во заеднички активности. Проектот ќе се реализира во периодот декември 2011 година – ноември 2012 година. Вкупниот буџет на проектот изнесува 3.051.446 МКД, од кои 419.984 МКД обезбедува ФООМ, и 2.631.462 МКД се обезбедени од други донатори.

Големи проекти одобрени од Поткомитетот на Ургентниот фонд на Фондациите Отворено општество

1. Помош за образованието на сиромашните

Во август 2009 година, ФИОМ доби износ од 48.607.421 МКД од Ургентниот фонд за реализација на двегодишниот проект за намалување на ефектите на економската криза врз македонските семејства во врска со трошоците за образование на нивните деца. Идејата зад проектните интервенции беше финансиски да се помогнат овие семејства (во однос на трошоците на домаќинствата) за да се промовира и да се поддржи еднаквоста во образованието за време на економската криза, како една од клучните вредности на отвореното општество. Проектот беше дизајниран за да им помогне на учениците во основното образование (на возраст од 6 до 15 години) преку обезбедување на најнеопходни дидактички и други училишни материјали/прибор (работни тетратки, блокови за цртање, боици, карти итн.).

Во текот на училишната 2010-2011 година, беа донирани вкупно **19.636 пакети** со училишни материјали и училишни чанти во 308 основни училишта од 85 општини. Освен тоа, за 11.037 ученици од предметна настава (петто до осмо одделение), пакетите беа збогатени со географски атласи. Етничкиот состав на учениците, кои добија донација во училишната 2010-2011 година, беше: Македонци (43,2%), Албанци (31,5%), Турци (5,3%), Роми (10,5%), други (9,5%).

2. Проект за младинска независност

Проектот се реализира од страна на **Младинскиот образовен форум** во периодот јануари 2010 година - декември 2011 година, со вкупен буџет од 20.530.299 МКД. Генералната цел на Проектот е да придонесе кон младински активизам и учество преку поддршка и преку промовирање на финансиската, политичката и културната автономија на младите луѓе. Ова се остварува преку зајакнување на моќта на младите луѓе со знаења и со вештини, преку зголемување на можностите за вработување, преку настани и со создавање одржливи ресурси за квалитетен социокултурен живот на студентите, со што се зајакнуваат младинскиот активизам и учеството. Проектот ја остварува оваа цел преку здружување на расположливите ресурси и со експертиза на 4 локални НВО здружени во неформална мрежа на 5 Младински центри воспоставени во 5 универзитетски градови во Македонија (Скопје, Тетово, Струга, Битола и Штип).

Резултати:

- *Развој на практични вештини како помош при вработување* – обезбедена е едукација и обука за практични вештини што се од суштинско значење за да се биде конкурентен на пазарот на трудот, за студентите во повисоките студиски години и за скоро дипломираните студенти, кои доаѓаат од средната и пониската општествена класа.
- *Програма за младински активизам и учество* – студентски ресурсни центри каде што студентите и младите луѓе имаат можност да се ангажираат во три вида клубови:

вербални клубови, е-клубови и уметнички клубови. Едни од основните функции на Домот на млади е Службата за поддршка на студенти, односно Службата за совети за кариера која им помогна на 300 студенти како ресурсна точка за младите, *кои бараат вработување*, во смисла на обука за кариера, ширење информации, поддршка при аплицирањето итн. Како производ на програмата за младински активизам и учество, беа организирани бројни јавни настани за промоција и за зајакнување на: слободата на изразување, индивидуализмот и самостојноста и младинскиот активизам; јавни дискусии и конференции, уметнички изведби, фестивали, онлајн кампањи, итн. Проектните активности беа покриени со повеќе од 40 животни приказни и интервјуа на националните и на локалните медиуми (ТВ, радио, весници, агрегатори на вести) и со повеќе од 150 написи на интернет-страниците.

3. Создавање приходи преку собирање пластика за рециклирање

Ромскиот деловен информативен центар во Македонија (РДИЦМ), во март 2011 година, доби грант во износ од 10.075.518 МКД за искористување на можноста за создавање приходи преку собирање пластичен отпад.

Голем број Роми (проценката е дека се околу 5000), кои се вклучени во системот за рециклирање на отпадот и кои работат како неформални собирачи на отпадни материјали што се рециклираат (главно ПЕТ и друг пластичен отпад), често и со членовите на нивните семејства, работат неофицијално, неорганизирано и незаштитени, во услови на ризик за нивното здравје. Овие луѓе континуирано се соочуваат со несоработка од страна на домаќинствата поради недоволната свест за значењето на селектирањето и рециклирањето на отпадот.

Целите на проектот се создавање одржливи можности за заработка за собирачите на пластичен отпад преку: обука, градење капацитети и техничка помош, замена на сегашната практика на вадење на отпадот од контејнерите за отпад со поформализирана практика на собирање на селектиран пластичен отпад од домаќинствата и од деловните објекти; придонес кон заштита на животната средина преку подигање на јавната свест за рециклирањето, како и градење соработка со домаќинствата, деловните објекти и општините во однос на селектирањето и на собирањето на отпадот и развој на систем за рециклирање на пластичниот отпад во Македонија, со воведување нови практики.

Преку проектните активности, 350 собирачи на отпад се обучени за собирање и за селектирање пластика, и се едуцирани за ризиците за нивното здравје поврзани со нивната работа; 8 лица се обучени за промовирање на селектирањето/собирањето на отпадот и за преговарање со претставници на домаќинствата и на деловните објекти за организирано селектирање/собирање на отпадот; дистрибуирани се 300 постери и 5000 летоци до домаќинствата, до деловните објекти и до други институции за да се подигне јавната свест; поставени се 1600 рамки со држачи за пластични кеси на 160 одбрани локации во 4 пилот реони во градот Скопје, наменети за селектирање и за собирање на пластичен отпад од домаќинствата и од објектите; воспоставена е нова практика за организирано и ефикасно селектирање и собирање на пластичен отпад од домаќинствата и од деловните објекти, наместо неорганизираното и незаштитено вадење отпад од контејнерите за отпад од страна на неформалните собирачи на отпад; 20 тони ПЕТ и друг пластичен отпад се собрани секој месец, со што се обезбедува редовен приход за 180 домаќинства, претежно ромски, а тоа, од друга страна, обезбедува ефикасно собирање и понуда на отпадот.

4. Дневни центри за адолесценти и млади

Проектот го спроведува Републичкиот центар за помош на лица со ментален хендикеп ПОРАКА, во периодот јануари 2011 година - декември 2012 година, со вкупен буџет од 5.842.741 МКД, од кои 2.852.962 МКД се обезбедени од Ургентниот фонд. Финансирањето на

овој Проект од УФ има за цел да го поддржи одржувањето на постојните дневни центри за адолесценти и за возрасни со пречки во менталниот развој. Дневните центри на ПОРАКА ја обезбедуваат потребната поддршка за корисниците на дневна основа, како и обука за подобрување на вештините за самостојно живеење, образовни програми, програми за стручно образование и социјални, културни и спортски активности и поддршка на семејствата во кои има член со пречки во менталниот развој.

Основна цел на овој Проект е да обезбеди **континуитет** на создадените услуги поддржани од заедницата – 3 дневни центри за адолесценти и за возрасни со пречки во менталниот развој. Предложените активности се спроведуваат во 3 дневни центри на ПОРАКА во Скопје, Радовиш и во Охрид (описани подолу). Главните цели вклучуваат: продолжување на поддршката за семејствата заради спречување на практиката за сместување во институции; обука на корисниците на дневните центри за самостојно живеење; едукација на родителите, со цел да се спречи сместувањето во институции на нивните деца со пречки во менталниот развој; изнаоѓање можности за развој на мрежа на дневни центри, како и активности за промовирање и за поддршка на овие идеи од Владата и од локалните власти.

Проектот е насочен кон лицата со пречки во менталниот развој и кон нивните семејство во Република Македонија. Директни корисници се корисниците на дневните центри во Скопје (39), Охрид (17) и во Радовиш (10):

Програмските активности се: индивидуална проценка на лицата прифатени во дневниот центар, врз основа на скала за индивидуална проценка на потенцијалот и на можностите; подготовка и работење со индивидуални работни програми со клиентите во дневниот центар; подготовка и ажурирање на досиејата за постигнувањата (позитивни и негативни ефекти) на секој корисник на услугите; подготовка и спроведување на програма за групни активности во дневниот центар и активности за социјализација.

5. Заедница за сите – Македонија

Проектот обезбедува премостувачко финансирање за 2011 година на услугата домување во заедницата, која беше воспоставена како дел од иницијативата Заедница за сите – Македонија (Ц4А-МК). Со вкупен буџет од 10.877.669 МКД, првата половина од годишниот буџет е покриена од мрежната програма за јавно здравство на Фондациите Отворено општество, а втората половина (5.438.834 МКД), од Ургентниот фонд.

Целта на Ц4А-МК е да воспостави услуги за домување во заедницата во Македонија за лица со пречки во менталниот развој, кои моментално престојуваат во Специјалниот завод Демир Капија.

Услугата домување во Неготино/Демир Капија (јужна Македонија) е првата услуга за домување што целосно е воспоставена во рамки на Ц4А-МК, при што 32 клиенти живеат во осум станбени единици во заедницата. Покрај домување во заедницата, ПОРАКА, Неготино, исто така, обезбедува дневна програма за овие клиенти, како и за одреден број лица со пречки во менталниот развој, кои живеат дома со своите семејства и не добиваат никаква друга форма на помош. Дневните услуги имаат суштинско значење за успехот на Ц4А-МК затоа што ги дополнуваат услугите за домување и ја спречуваат практиката на сместување во институции на лицата со пречки во менталниот развој, кои живеат дома без помош од заедницата.

6. Легализација на домувањето за Роми – Македонија

Постојат информации дека неверојатни 44% од Ромите живеат во бесправно изградени објекти. Во 2011 година, Парламентот на Македонија донесе закон чија цел е да се помогне процесот на легализација на бесправно изградените живеалишта. Меѓутоа, многу ромски семејства не се во можност да го искористат овој закон поради: нивните ниски приходи,

лошото образование и недоволниот пристап до информации во врска со законот и со неговата примена.

Главната цел на овој проект е да се зголеми процентот на легално поседувани домови од страна на Ромите во Република Македонија, фокусирајќи се на 6 општини со претежно ромско население во градовите Скопје, Куманово, Кочани, Прилеп, Тетово и Штип, преку финансиска и техничка помош во текот на процесот.

Директни носители на проектот се Хабитат Македонија (ХМ) од Скопје и Националниот ромски центар од Куманово. Планирано е проектот да се реализира во две фази; првата фаза започна во август 2011 година и вклучуваше проценка на потребите, информации и мотивирање на нископриходните ромски семејства, кои живеат во бесправно изградени домови, за тие да го започнат процесот на легализација на нивните домови, чиј краен рок за апликација е 3 септември 2011 година.

Во втората фаза на проектот, ХМ ќе основа Фонд за легализација на ромски станбени објекти, со средства во износ од 16.986.060 МКД, 14.758.380 МКД ќе обезбеди Фондацијата Отворено општество - Македонија, и 2.227.680 МКД, ХМ. Фондот ќе дава бескаматни микрокредити за покривање на трошоците за купување земја, за геодетскиот елаборат и за законските давачки потребни за легализацијата. НРЦ ќе основа Ресурсен центар во Куманово за обезбедување помош (правни и технички совети) во врска со Фондот и со постапката за легализација. ХМ ќе обезбеди градежно-технички совети за ромските семејства.

Планирано е проектот да трае три години, со можност за продолжување. Вкупниот буџет изнесува околу 41.815.410 МКД, од кои 2.459.730 МКД ќе обезбеди ХМ.

Главните сознанија и резултати од спроведувањето на првата фаза во 2011 година се:

- Многу Роми аплицираа самостојно и, што е уште поважно, интересот за аплицирање е поголем од очекуваниот;
- Процесот на легализација е посложен од очекуваното, па се очекува голем број комплицирани случаи да бидат решавани пред Управниот суд;
- Директниот контакт со граѓаните беше клучен за зголемениот број поднесени апликации за легализација во однос на очекуваниот;
- За постигнување на целите на проектот, важни се соодветното кадровско опремување на Ресурсниот центар, присуството на олеснувачите на терен и индивидуалната правна помош, како и мониторингот на имплементацијата на Законот за легализација;
- 2.586 комплетирани прашалници за легализацијата од 13 општини во Македонија;
- 1.519 поднесени барања за легализација во шесте целни општини;
- Во ромските населби во 12 општини се дистрибуирани 15 000 брошури – водичи за процесот на легализација.

За првата фаза на проектот се потрошени 1.748.076 МКД од проектниот буџет.

Буџет: Вкупно се потрошени **46.742.583 МКД** за спроведување на проектите од Ургентниот фонд.

Генерален буџет на ФООМ

Програмски административни трошоци на ФООМ:	13.747.576 МКД
Административни трошоци на ФООМ:	24.729.027 МКД
Вкупен буџет на ФООМ за 2011 година:	257.697.484 МКД

